
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης
για την Ένταξη των ΡΟΜΑ
Φεβρουάριος 2015 -ΣΧΕΔΙΟ-

ΕΔΑ Ιονίων Νήσων
ΜΟΔ Α.Ε. – Ομάδα
Υποστήριξης Δράσεων Ειδικών
Ομάδων Πληθυσμού

Φεβρουάριος 2015

Πίνακας περιεχομένων

<u>Παράρτημα - Πίνακες.....</u>	<u>88</u>
---------------------------------	-----------

Εισαγωγή

Οι εκτιμήσεις, οι διαπιστώσεις και τα προβλήματα που έχουν αναδειχθεί και καταγραφεί τα προηγούμενα έτη, σε σχέση με την ευπαθή κοινωνική ομάδα των ΡΟΜΑ στο πλαίσιο εφαρμογής των δράσεων καταπολέμησης των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν επίκαιρα.

Στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής και των κατευθύνσεων της Ε.Ε. για τους πληθυσμούς των Ρομά όπως αυτές καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Κεφάλαιο Ανάπτυξης [ERDF](#), επιχειρείται η παρέμβαση μέσω Επιχειρησιακού Προγράμματος στη βάση των προτεραιοτήτων που υιοθετούνται από τα Μέλη-Κράτη και τις περιφέρειες.

Με το παρόν σχέδιο ένταξης για τους ΡΟΜΑ επιδιώκεται, η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης του πληθυσμού τους, εξετάζονται οι ειδικότερες πτυχές των θεμάτων που άπτονται των χαρακτηριστικών βιοτικής εγκατάστασης, στέγασης και πρόσβασης σε δίκτυα κοινωνικής ωφελείας, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, απασχόλησης καθώς επίσης πολιτισμού και αθλητισμού.

Στους αναφερόμενους άξονες αναλύονται κι εξειδικεύονται οι κατηγορίες των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών, της ισότητας των ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης. Οι παρεμβάσεις αυτές καθορίζονται στο προγραμματικό έγγραφο, με την συνεργασία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, της Μ.Ο.Δ. Α.Ε., των Προνοιακών δομών της Περιφέρειας, των Δήμων της περιοχής αναφοράς, και σχεδιάζονται για να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες των ΡΟΜΑ.

Ρομ/Τσιγγάνος: ορολογία

Υπάρχουν αρκετές προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα τόσο της ετυμολογίας της λέξης τσιγγάνος όσο και της καταγωγής των τσιγγάνων όλες όμως συγκλίνουν σε μια σειρά κοινών προσδιοριστικών παραγόντων που περιγράφουν την συγκεκριμένη μειονότητα. Δανειζόμαστε την ορολογία από την έρευνα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των μειονοτήτων:¹

<<Τσιγγάνος: Όρος που αναφέρεται για να δηλώσει εθνοτικές ομάδες, οι οποίες σχηματίστηκαν από τη διασπορά ομάδων εμπόρων, νομάδων και άλλων από τα βάθη της Ινδίας, από το 10ο αιώνα και μετά, και την ανάμιξή τους με ευρωπαϊκές και άλλες ομάδες κατά τη διάρκεια της διασποράς τους.

Ρομ/Ρομά:Ευρύς όρος που χρησιμοποιείται με διάφορους τρόπους και αναφέρεται σε:

¹ Ρομά/Τσιγγάνοι: Μια Ευρωπαϊκή Μειονότητα JEAN-PIERRE LIEGEOIS και NICOLAE GHEORGHE, Ένθετο της Ελληνικής Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (Ιούνιος 2002).

(α) Εθνοτικές ομάδες (π.χ. Kalderash, Lovari, κτλ.) που μιλούν «Vlach», «Χογαχανε» ή «Rom» παραλλαγές της γλώσσας Ρομανί.

(β) Κάθε άτομο που αποκαλείται από τρίτους ως «Τσιγγάνος» στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στην Τουρκία, καθώς και όσοι δεν κατάγονται από την Ανατολική Ευρώπη.

(γ) Τους Ρομά (Τσιγγάνους) με τη γενική έννοια του όρου.

Ταξιδιώτης: Μέλος οποιασδήποτε (κυρίως) αυτόχθονης ευρωπαϊκής εθνοτικής ομάδας (Woonwagen-bewoners, Minceiri, Jenisch, Quinquis, Resende, κτλ.), της οποίας ο πολιτισμός χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από αυτοασασχόληση, επαγγελματική ρευστότητα και νομαδισμό. Οι ομάδες αυτές έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από εθνοτικές ομάδες Ινδικής (βασικά) προέλευσης με παρόμοια πολιτιστική βάση (βλ. 'Τσιγγάνοι')>>.

Οι Ρομά αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης και κατά την ιστορική εξέλιξη των κοινοτήτων τους έχουν υιοθετήσει τρόπους ζωής και παραδόσεις που διαφέρουν από τα ήθη της πλειοψηφίας. Έχοντας αναγνωρίσει οι ίδιοι την κοινή καταγωγή τους και κοινά πολιτιστικά στοιχεία, διεκδικούν πλέον μέσω πανευρωπαϊκού δικτύου, την αναγνώριση τους ως λαού χωρίς έδαφος και αντίστοιχη εκπροσώπηση στα Ηνωμένα Έθνη και την ΕΕ².

Οι εκτιμήσεις για τον πληθυσμό τους στην Ευρώπη ποικίλουν και τούτο γιατί, σε οποιαδήποτε προσπάθεια για την απογραφή τους υπεισέρχονται αστάθμητοι παράγοντες όπως αστικό - δημοτική κατάσταση, έντονη κινητικότητα, συνεχείς μετακινήσεις, που επηρεάζουν την ακρίβεια των στοιχείων της δημογραφικής τους κατάστασης που συλλέγονται. Στο πίνακα που ακολουθεί προσεγγίζεται και αποτυπώνεται μια εκτίμηση του πληθυσμού τους στις χώρες της Ευρώπης.³

Πληθυσμοί Ρομά/Τσιγγάνων στην Ευρώπη		
Κράτος	Ελάχιστος	Μέγιστος
Αλβανία	90.000	100.000
Αυστρία	20.000	25.000
Βέλγιο	10.000	15.000

² "Statement by the participants in the meeting of NGO from Eastern and Central Europe", 15-8, Nov. 2000, Warsaw.

³ Πηγή: Κέντρο Τσιγγάνικων Ερευνών, Πανεπιστήμιο René Descartes University, Παρίσι, 1994· αυτός ο πίνακας περιέχει 'σταθερούς' αριθμούς που είναι ενδεικτικότεροι για τη μακροπρόθεσμη εικόνα παρά για τις πρόσφατες πληθυσμιακές μετακινήσεις· εάν συμπεριλαμβάνονταν οι νέες αφίξεις θα προέκυπτε σημαντική αύξηση των αριθμών που δίνονται για αρκετά κράτη της Δυτικής Ευρώπης, όπως η Σουηδία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Αυστρία κλπ.

Βοσνία - Ερζεγοβίνη	40.000	50.000
Βουλγαρία	700.000	800.000
Γαλλία	280.000	340.000
Γερμανία	110.000	130.000
Δανία	1.500	2.000
Ελβετία	30.000	35.000
Ελλάδα	160.000	200.000
Ενωμένο Βασίλειο (Μεγάλη Βρετανία & Βόρεια Ιρλανδία)	90.000	120.000
Εσθονία	1.000	1.500
Ιρλανδία	22.000	28.000
Ισπανία	650.000	800.000
Ιταλία	90.000	110.000
Κροατία	30.000	40.000
Κύπρος	500	1.000
Λετονία	2.000	3.500
Λευκορωσία	10.000	15.000
Λιθουανία	3.000	4.000
Λουξεμβούργο	100	150
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Της Μακεδονίας	220.000	260.000
Μολδαβία	20.000	25.000
Νορβηγία	500	1.000
Ολλανδία	35.000	40.000
Ουγγαρία	550.000	600.000
Ουκρανία	50.000	60.000
Πολωνία	50.000	60.000
Πορτογαλία	40.000	50.000
Ρουμανία	1.800.000	2.500.000
Ρωσία	220.000	400.000
Σερβία-Μαυροβούνιο	400.000	450.000
Σλοβακία	480.000	520.000

Σλοβενία	8.000	10.000
Σουηδία	15.000	20.000
Τουρκία	300.000	500.000
Τσεχία	250.000	300.000
Φινλανδία	7.000	9.000
Σύνολο Ευρώπης (περίπου)	7.000.000	8.500.000 ⁴

Οι παρακάτω ημερομηνίες δείχνουν τις πρώτες καταγεγραμμένες παρουσίες Ρομά/Τσιγγάνων σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς αυτό να αποκλείει παλαιότερες αφίξεις που μπορεί να πέρασαν απαρατήρητες:

1407 Γερμανία

1419 Γαλλία

1420 Ολλανδία

1422 Ιταλία

1425 Ισπανία

1501 Ρωσία

1505 Σκωτία, Δανία

1512 Σουηδία

1514 Αγγλία

1533 Εσθονία

1540 Νορβηγία

1584 Φινλανδία

Το Δίκτυο για τον Πολιτισμό και την Ιστορία των Ρομά στην Ευρώπη δίνει μια διαφορετική εκτίμηση του πληθυσμού με μεγαλύτερο εύρος:

Rroma Population⁵

Country	Low Estimate	High Estimate	Current Population	Percentage
Albania	90,000	100,000	3,500,000	2.74%
Austria	35,000	50,000	8,170,000	0.54%

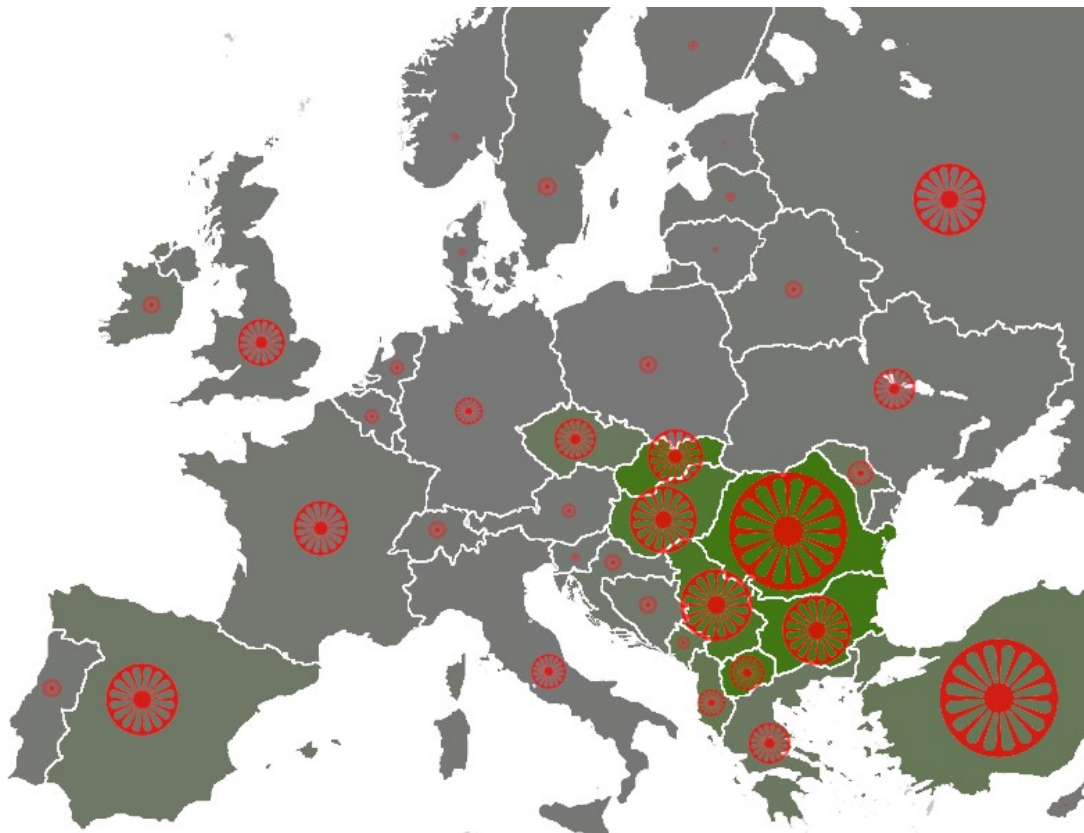
4 Πηγή: Κέντρο Τσιγγάνικων Ερευνών, Πανεπιστήμιο René Descartes University, Παρίσι, 1994· αυτός ο πίνακας περιέχει 'σταθερούς' αριθμούς που είναι ενδεικτικότεροι για τη μακροπρόθεσμη εικόνα παρά για τις πρόσφατες πληθυσμιακές μετακινήσεις· εάν συμπεριλαμβάνονταν οι νέες αφίξεις θα προέκυπτε σημαντική αύξηση των αριθμών που δίνονται για αρκετά κράτη της Δυτικής Ευρώπης, όπως η Σουηδία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Αυστρία κλπ.

5 Πηγή: Rroma Foundation

Belgium	10,000	15,000	10,275,000	0.10%
Bosnia	100,000	200,000	3,900,000	3.00%
Bulgaria	700,000	900,000	7,700,000	10.40%
Byelorussia	20,000	30,000	10,335,000	0.25%
Croatia	30,000	40,000	4,400,000	0.82%
Czech Republic	300,000	400,000	10,256,000	3.00%
Denmark	1,500	2,000	5,368,000	0.03%
Estonia	2,000	4,000	1,415,000	0.20%
Finland	7,000	15,000	5,184,000	0.20%
France	100,000	500,000	59,765,000	0.42%
Germany	110,000	130,000	83,252,000	0.15%
Great Britain	90,000	120,000	59,778,000	0.18%
Greece	200,000	300,000	10,645,000	2.35%
Hungary	600,000	1,000,000	10,075,000	8.00%
Italy	90,000	110,000	57,716,000	0.17%
Kosovo prewar	100,000	300,000	1,500,000	16.67%
Kosovo postwar	25,000	25,000	1,500,000	2.67%
Latvia	9,900	15,000	2,400,000	0.60%
Lithuania	5,000	6,000	3,600,000	0.16%
FUROM	150,000	250,000	2,000,000	10.50%
Moldova	20,000	25,000	4,435,000	0.56%
Montenegro	20,000	40,000	615,000	4.90%
Netherlands	35,000	40,000	16,068,000	0.24%
Norway	1,000	1,500	4,525,000	0.03%
Poland	30,000	60,000	38,626,000	0.13%
Portugal	40,000	50,000	10,084,000	0.45%
Romania	1,500,000	3,000,000	22,318,000	10.75%
Russia	150,000	400,000	14,497,800	0.17%
Serbia	200,000	400,000	7,500,000	4.27%
Slovakia	450,000	550,000	5,422,000	9.25%
Slovenia	8,000	10,000	1,933,000	0.50%
Spain	600,000	1,000,000	40,077,000	2.00%
Sweden	15,000	20,000	8,876,000	0.20%

Switzerland	50,000	80,000	7,301,000	0.55%
Turkey	300,000	500,000	67,309,000	0.60%
Ukraine	60,000	100,000	48,396,000	0.16%
USA, Canada	100,000	200,000	314,464,800	0.05%
Latin America	100,000	200,000	520,229,000	0.03%
Total	6,469,400	11,203,500		

Η Διασπορά των Ρομά στην Ευρώπη⁶

0% ■■■■■ 10% (του πληθυσμού ανά χώρα)

Οι Ρομά στην Ελλάδα

Ο πληθυσμός των Ρομά στην Ελλάδα σύμφωνα με εκτίμηση του δικτύου ROM ανέρχεται στα 250.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί ακριβής, λόγω των αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων των Ρομά. Το συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμά τον αριθμό τους στην Ελλάδα σε

⁶ Πηγή : Συμβούλιο της Ευρώπης 2007

80.000 - 150.000 άτομα, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Γ. Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων, ο αριθμός τους φθάνει τις 300.000⁷.

Οι φυλές τους δεν αποτελούν μια απόλυτα ομοιογενή ομάδα, ενώ υπάρχουν κοινότητες Ρομά που είναι απρόθυμες να αποδεχτούν την ταυτότητα τους⁸. Στην κοινότητα εντάσσονται πλήθος διακριτών πολιτιστικών ομάδων, (όπως, Ρομά, Σίντι, Καλέ, Αθίγγανοι, Ντομ και Λομ), ενώ περιλαμβάνονται και μετακινούμενοι πληθυσμοί. Η διαφορετικότητα αυτών των ομάδων παρατηρείται κυρίως σε θέματα καταγωγής, ηθών και εθίμων, πολιτιστικής κληρονομιάς, παραδόσεων και θρησκείας. Η κοινή τους γλώσσα ρομανί ή ρομανές, τουλάχιστον στον ελλαδικό χώρο παρά τον εμπλουτισμό της κατά τόπους και τις διαλέκτους που αποτελούν παραλλαγές της και χρησιμοποιούνται αποτελεί την κοινή γλώσσα συνεννόησης που όμως χρησιμοποιείται κυρίως ως δευτερεύουσα. Η ρομανί αποτελεί μια πλατειά διεθνή γλώσσα και παρά τις διαφορές που παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα, κρατά κοινά ουσιαστικά χαρακτηριστικά της δομής της. Αναπτύχθηκε μόνο στον προφορικό λόγο και διαδόθηκε διαμέσω των αιώνων μέσω της προφορικής παράδοσης και διαπαιδαγώγησης. Είναι σημαντικές και φιλότιμες οι προσπάθειες τις τελευταίες κυρίως δεκαετίες από αρκετούς μελετητές και ερευνητές για την καταγραφή και τη διάσωσή της. Στη συντριπτική τους πλειονότητα οι Έλληνες Ρομά, είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και μιλούν τη γλώσσα ρομανί. Εξαιρεση αποτελούν, αρκετοί από τους Ρομά που ζουν στη Θράκη οι οποίοι είναι Μουσουλμάνοι και μιλούν ρομανί και τουρκικά.

Παρά τις όποιες διαφορές τους είναι γενικά παραδεκτό ότι οι ομάδες αυτές έχουν κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, ενώ παράλληλα έχουν υποστεί στο σύνολό τους μια σειρά από διώξεις και διακρίσεις σχεδόν σ' όλες τις χώρες όπου έζησαν. Ειδικότερα στην Ελλάδα, στην πλειοψηφία τους διαβιούν χωρίς να έχει επιτευχθεί η κοινωνική τους ένταξη, παραμένοντας σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού.

7 Council of Europe, 2002 (Questionnaire on the Legal Situation of Roma/Gypsies/ Travellers in Europe), <http://assembly.coe.int/documents/workingdocs/doc02/ EDOC9397.htm>.

8 Ringold, Dena, 2005. Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle, Strategy Paper. The World Bank, Washington, DC..

Οι προσπάθειες της πολιτείας⁹ για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, έκαναν σαφή την πρόθεση της πολιτείας για αντιμετώπιση των προβλημάτων, δεν κατάφεραν όμως να τα αντιμετωπίσουν στο βαθμό που όφειλαν. Η κοινωνική ένταξη, η ισότιμη συνύπαρξη και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά παραμένει και σήμερα θέμα, που η Ελληνική πολιτεία καλείται να αντιμετωπίσει.

A. Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους ΡΟΜΑ

Τα τελευταία χρόνια, η κατάσταση των Ρομά¹⁰ βρίσκεται διαρκώς συχνότερα στο επίκεντρο της πολιτικής προσοχής στην Ευρώπη. Οι Ρομά – που με περίπου 9 έως 10 εκατομμύρια άτομα αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης - πέφτουν πολύ συχνά θύματα

- ρατσισμού,
- διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού,
- ζουν σε απόλυτη φτώχεια
- δεν έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη και σε
- αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης.

Πολλές γυναίκες και παιδιά πέφτουν θύματα βίας, εκμετάλλευσης και εμπορίας¹¹, ακόμα και μέσα στις ίδιες τους τις κοινότητες. Πολλά παιδιά Ρομά βρίσκονται στους δρόμους αντί να πηγαίνουν σχολείο. Η υστέρηση τους ως προς το μορφωτικό επίπεδο και οι δυσμενείς διακρίσεις που υφίστανται στην αγορά εργασίας είχαν ως συνέπεια για τους ίδιους υψηλά ποσοστά ανεργίας και αεργίας ή θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας, χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών απολαβών.

Σύμφωνα με έκθεση έρευνας του European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) – Empowered Lives Resilient Nations (UNDP)¹² που διεξήχθη στα 11 κράτη μέλη της ΕΕ όπου ζει η συντριπτική πλειονότητα των Ρομά πολιτών της ΕΕ, η κατάστασή τους στους τομείς της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της στέγασης και της υγείας είναι κατά μέσο όρο

9 Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής Υπέρ Των Ελλήνων Τσιγγάνων (1996) - Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης Για Την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (2001 -2008)

10 Ο όρος «Ρομά», όπως χρησιμοποιείται στο παρόν κείμενο και από πλήθος διεθνών οργανώσεων και εκπροσώπους των ομάδων Ρομά στην Ευρώπη, καλύπτει διάφορες ομάδες (όπως Ρομά, Σίντηδες, Καλέ, Τσιγγάνους, Αθίγγανους, Ρουντάρι, Ασκαλί, Αιγύπτιους, Γιένις, Ντομ και Λομ), ενώ περιλαμβάνει και μετακινούμενους πληθυσμούς (travellers), χωρίς να αρνείται τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία του τρόπου ζωής και του καθεστώτος αυτών των ομάδων.

11 Αξιολόγηση της Ευροποι σχετικά με τις απειλές από το οργανωμένο έγκλημα (OCTA) για το 2011, σ. 26.

12 Έρευνα των European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) - Empowered Lives Resilient Nations (UNDP) για την κατάσταση των Ρομά στην Ευρώπη.5/2012.

δυσμενέστερη σε σχέση με την αντίστοιχη των μη Ρομά που ζουν σε άμεση γειτνίαση με αυτούς. Εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις και δεν έχουν επαρκή επίγνωση των δικαιωμάτων τους που κατοχυρώνονται από τη νομοθεσία της ΕΕ.

Ορισμένα βασικά ζητήματα:

- μόλις το 15% των νέων Ρομά ολοκληρώνουν δευτεροβάθμια γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση, έναντι ποσοστού άνω του 70 % για τον υπόλοιπο πληθυσμό που ζει κοντά τους,
- κατά μέσο όρο, λιγότεροι από το 30% απασχολούνται σε αμειβόμενη – δηλωμένη εργασία (αυτοαπασχολούμενοι ή έμμισθοι),
- περίπου 45% ζουν σε νοικοκυριά που δεν διαθέτουν τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες βασικές οικιακές ανέσεις: εσωτερική κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, εσωτερικό ντους ή μπάνιο, ηλεκτρικό ρεύμα,
- κατά μέσο όρο, περίπου 40% ζουν σε νοικοκυριά, όπου κάποιος χρειάστηκε να κοιμηθεί νηστικός τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο μήνα γιατί δεν μπορούσαν να αγοράσουν τρόφιμα.

«Η σύμπραξη που αναπτύχθηκε μεταξύ τεσσάρων διεθνών οργανισμών [FRA, UNDP, Παγκόσμια Τράπεζα και Ευρωπαϊκή Επιτροπή] στο πλαίσιο αυτής της έρευνας στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα: οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι τόσο σοβαρές, ώστε για την αντιμετώπιση τους να απαιτείται συντονισμένη απάντηση. Η παρούσα έκθεση δείχνει ότι μια τέτοια κοινή και συντονισμένη προσέγγιση είναι εφικτή και αποδίδει καρπούς», αναφέρει ο Andrey Ivanov, ανώτατος σύμβουλος του UNDP, αρμόδιος για θέματα ανθρωπίνης ανάπτυξης και ένταξης των Ρομά. Οι έρευνες κατέγραψαν τη σημερινή κατάσταση. Τα αποτελέσματα παρέχουν στους υπεύθυνους τα απαραίτητα στοιχεία για χάραξη πολιτικής για να μπορέσουν να σχεδιάσουν αποτελεσματικές δράσεις για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Τα αποτελέσματα των ερευνών συνέβαλαν επίσης στη διαμόρφωση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους Ρομά. Η ΕΕ έχει θέση στη διάθεσή της ένα ευρύ φάσμα νομικών, πολιτικών και οικονομικών μέσων. Αν και οι ιδιαίτερες περιστάσεις, ανάγκες και απαιτούμενες λύσεις ποικίλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, οι κοινές αξίες της ελεύθερης μετακίνησης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και οι κοινοί στόχοι για πολιτική

σταθερότητα, οικονομική ευημερία, κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, καθιστούν απαραίτητη την ανάληψη ρόλου από την Ευρώπη, όσον αφορά τις πολιτικές για την ενσωμάτωση τους.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το έγγραφο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», με το οποίο καλούσε τα κράτη μέλη να καταρτίσουν ή να επανεξετάσουν τις σχετικές εθνικές στρατηγικές τους, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις που συνεπάγεται η ένταξη τους, ώστε να βελτιώσουν με από τρόπο την κατάσταση έως το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας.

Η έγκριση του πλαισίου από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ απέδειξε ότι η ενσωμάτωση των Ρομά καθίσταται σημαντική προτεραιότητα για όλα τα κράτη μέλη, παρά την οικονομική και δημοσιονομική κρίση.

Τα κονδύλια της ΕΕ (ιδίως των διαρθρωτικών ταμείων) θα μπορούσαν να είναι ένας ισχυρός μοχλός για τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ομάδων μειονεκτούντων ατόμων, όπως οι Ρομά.

Η Επιτροπή, στην έκτακτη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 22 Μαρτίου 2012, υιοθέτησε τέσσερις τομείς για την εξειδίκευση των εθνικών πολιτικών και την ανάπτυξη προγραμμάτων δράσης για την αντιμετώπιση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνει η συγκεκριμένη ομάδα στις χώρες κράτη μέλη της Ε.Ε.

Ειδικότερα οι τομείς είναι:

α) Εκπαίδευση

Ο στόχος της ΕΕ είναι η εξασφάλιση σε όλους τους τσιγγανόπαιδες πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και ολοκλήρωση τουλάχιστον της υποχρεωτικής. Η μείωση της μαθητικής διαρροής που αποτελεί αιμοραγική κατάσταση στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης, μόρφωσης και εκπαίδευσης.¹³

β) Απασχόληση

13 Οι στόχοι για την ένταξη των Ρομά παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», COM(2011) 173 της 5ης Απριλίου 2011.

Ο στόχος της ΕΕ είναι η άμβλυση των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά από την αγορά εργασίας, με απώτερο σκοπό να γεφυρωθεί το χάσμα που παρουσιάζεται στον τομέα της απασχόλησης σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.¹⁴

γ) Υγειονομική περίθαλψη

Η δυνατότητα να απολαμβάνουν υγειονομική περίθαλψη σε όλες τις βαθμίδες εφάμιλλη με αυτή του υπόλοιπου πληθυσμού των κρατών μελών της Ένωσης. Στόχος δεν είναι μόνο η εξασφάλιση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, καθώς μεγάλο τμήμα του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε αυτό, αλλά και η περαιτέρω παροχή ποιοτικής υγείας που αποτελεί αναπόσπαστη και αναγκαία παράμετρο για την κοινωνική τους ένταξη.

δ) Στέγαση και ουσιώδεις υπηρεσίες

Ο στόχος της ΕΕ είναι να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του ποσοστού των Ρομά που έχουν πρόσβαση σε στέγαση και σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και του υπόλοιπου ποσοστού αυτού του πληθυσμού.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν στοχοθετημένη προσέγγιση σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση και να εξασφαλίσουν ότι οι εθνικές στρατηγικές ένταξης θα συμφωνούν με τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», υιοθετώντας τις αρχές της:

- Κινητοποίησης του περιφερειακού/τοπικού επιπέδου των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών
- Αποτελεσματικής παρακολούθησης, αξιολόγησης, διόρθωσης και βελτίωσης της εφαρμοζόμενης πολιτικής

¹⁴Στα περισσότερα κράτη μέλη ο αριθμός των Ρομά που δήλωναν άνεργοι ήταν τουλάχιστον διπλάσιος από τον αντίστοιχο αριθμό των μη Ρομά. Στην Ιταλία, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Σλοβακία, μάλιστα, η μεταξύ τους διαφορά αυτή ήταν τετραπλάσια ή ακόμα και πενταπλάσια (Συνοπτικά αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησαν, το 2012, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την κατάσταση των Ρομά σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ).

- Απαγόρευσης των διακρίσεων και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Ρομά.

Στην κατεύθυνση αυτή η Ε.Ε. στοχεύει στη διαμόρφωση Εθνικών πολιτικών για τους Ρομά ενθαρύνοντας τα κράτη μέλη:

- Να συνεχίσουν τον τακτικό διμερή διάλογο με την Επιτροπή και τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε:
- Να εμπλέξουν στις προσπάθειες τις περιφερειακές και τοπικές αρχές
- Να συνεργάζονται στενά με την κοινωνία των πολιτών
- Να χορηγούν αναλογικούς χρηματοδοτικούς πόρους
- Να παρακολουθούν την πρόοδο και να επιτρέπουν την προσαρμογή των πολιτικών
- Να καταπολεμούν τις διακρίσεις με πειστικό τρόπο

Η ένταξη τους είναι κάτι περισσότερο από ένα ζήτημα κοινωνικής ένταξης. Έχει επίσης θετικό οικονομικό αντίκτυπο, ιδίως σε εκείνα τα κράτη μέλη που έχουν μεγάλες μειονότητες Ρομά, αντιστοιχεί ένα σημαντικό και συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό παιδιών σχολικής ηλικίας, αλλά και του μελλοντικού εργατικού δυναμικού σε πολλές χώρες. Η εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για την αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και την παροχή εξατομικευμένων και προσιτών υπηρεσιών στήριξης εκείνων που αναζητούν εργασία παίζει καθοριστικό ρόλο για να μπορέσουν τα άτομα αυτά να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους και να συμμετάσχουν ενεργά και ισότιμα στην οικονομία και την κοινωνία.

Η κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση των κοινοτήτων αυτών αποτελεί κοινή ευθύνη των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή παρακολουθεί την πρόοδο που έχουν επιτύχει τα κράτη μέλη όσον αφορά το Πλαίσιο της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά ([IP/11/400](#), [MEMO/11/216](#)). Επίσης φέρνει συχνά σε επαφή συντονιστές από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την εποπτεία

των εθνικών στρατηγικών ένταξης, για να συζητήσουν την πρόοδο και τις μελλοντικές προκλήσεις ([MEMO/14/107](#)).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη έκθεση που εξέδωσε το 2013, κάλεσε τα κράτη μέλη της ΕΕ να υλοποιήσουν τις εθνικές τους στρατηγικές για καλύτερη οικονομική και κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Ευρώπη ([IP/13/607](#)). Τα συμπεράσματα αυτής της έκθεσης λαμβάνονται επίσης υπόψη στο πλαίσιο της ετήσιας διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό της κοινωνικοοικονομικής πολιτικής, γεγονός που μπορεί να ωθήσει την ΕΕ στην έκδοση ειδικών ανά χώρα συστάσεων σχετικά με τους Ρομά. Χάρη σε αυτόν τον ετήσιο κύκλο, διασφαλίζεται ότι το θέμα της ένταξης παραμένει σταθερά στην ευρωπαϊκή ατζέντα και ότι άλλες βασικές πολιτικές δεν αντιβαίνουν στους στόχους ένταξης των Ρομά. Το 2013, πέντε κράτη μέλη έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την εφαρμογή των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη και για την ενσωμάτωση ειδικών μέτρων σε άλλες πολιτικές (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία).

Τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεσή τους κονδύλια της ΕΕ για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης, μεταξύ άλλων, για τη βελτίωση της ένταξης σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η στέγαση και η υγειονομική περίθαλψη. Την περίοδο 2007-2013 διατέθηκαν συνολικά περίπου 26,5 δισ. ευρώ για προγράμματα κοινωνικής ένταξης. Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, θα διατεθούν τουλάχιστον 80 δισ. ευρώ για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, απασχόληση και κοινωνική ένταξη μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Τουλάχιστον το 20 % των κονδυλίων που προέρχονται από Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (περίπου 16 δισ. ευρώ) πρέπει εφεξής να διατίθεται ειδικά για την κοινωνική ένταξη. Στόχος είναι να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι χρηματοδοτικοί πόροι για την άρση των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για τη διαχείριση των κονδυλίων αυτών. Η Επιτροπή συνέβαλε σε αυτή τη διαδικασία με την παροχή οδηγιών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον σχεδιασμό Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη διάθεση κονδυλίων της ΕΕ σε

σχέδια ένταξης και στήριξης , με στόχο την προώθηση μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς και την καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών των Ρομά ([MEMO/14/249](#)).

B. Εθνική στρατηγική για την ένταξη των ΡΟΜΑ

Η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απαραίτητο να αναπτύξει Εθνική Στρατηγική και Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη των στρατηγικών συμπεριλαμβάνονται στο «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (2001-2008)» αλλά και στη μελέτη «Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης στην Ελλάδα. Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο».

Το 2010, η ΕΕ υιοθέτησε τη Στρατηγική Ευρώπη 2020 ως το συνολικό πλαίσιο της για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της επόμενης δεκαετίας. Η Στρατηγική περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους που σχετίζονται με την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση και αφορούν άμεσα σε ειδικές κατηγορίες, όπως είναι οι Ρομά. Οι στόχοι αυτοί καθοδηγούν σήμερα τις πολιτικές διαδικασίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προς την κατεύθυνση της επίτευξης του συνόλου των στόχων το 2020. Συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου και για τον λόγο αυτό αντικατοπτρίζονται κάθε χρόνο στα βασικά του έγγραφα, όπως η Ετήσια Επισκόπηση της οικονομικής Ανάπτυξης (AGS), τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και οι Συστάσεις ανά Χώρα (CSR) , που σε πολλές περιπτώσεις, συνιστούν ρητά την ενίσχυση των προσπάθειών για τη βελτίωση της κατάστασης του πληθυσμού σε τοπικό επίπεδο.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις Εθνικές Στρατηγικές της Ενσωμάτωσης υιοθετήθηκε το 2011 και καλεί τα Κράτη Μέλη να σχεδιάσουν Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά.

Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2012-2020 έχει τους παρακάτω στόχους:

- την καταγραφή και απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης
- τον επανασχεδιασμό και επανα-οριοθέτηση των προτεραιοτήτων, ως αποτελέσματα της καταγραφής και με κριτήριο τις ανάγκες των Ρομά και τους διαθέσιμους πόρους
- τη δημιουργία διοικητικού μηχανισμού για τη διαχείριση της εθνικής στρατηγικής.

Ο Στρατηγικός Στόχος, όπως αυτός ορίζεται στο Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής, είναι «η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού τους και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα στη χώρα».

Ο Στρατηγικός Στόχος θα επιτευχθεί μέσω τριών επιμέρους στόχων:

1. Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν»

Οι συνθήκες εστίασης και στέγασης των Ρομά στην Ελλάδα, χαρακτηρίζονται ως ακατάλληλες, ή σε κάποιες καλύτερες περιπτώσεις οικισμών, ανεπαρκείς. Στόχος είναι η δημιουργία αποδεκτών συνθηκών διαβίωσης και η στρατηγική για τη διαχείριση του κατοικείν των Ρομά, θα πρέπει να αποσκοπεί σε βιώσιμη, ασφαλή και λειτουργική διαβίωση, πλήρως προσαρμοσμένη και συνδεδεμένη με τον αστικό και κοινωνικό ιστό.

2. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας)

Οι τομείς παρέμβασης στο πλαίσιο του δεύτερου στόχου είναι:

- Εκπαίδευση, με επιδίωξη την αύξηση ως το 2020 της ένταξης των παιδιών στη σχολική πραγματικότητα, με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας και τη διάχυση της εκπαίδευσης τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Απασχόληση, με επιδίωξη την πολυεπίπεδη παρέμβαση για την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης, με αποτέλεσμα έως το 2020 να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους.

- Υγεία - Κοινωνική Φροντίδα με επιδίωξη το 2020 να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις Πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας, οι παρεμβάσεις προληπτικής ιατρικής, αγωγής υγείας αλλά και οι παρεμβάσεις στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, με στόχο την υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους κοινωνικής ενσωμάτωσης.

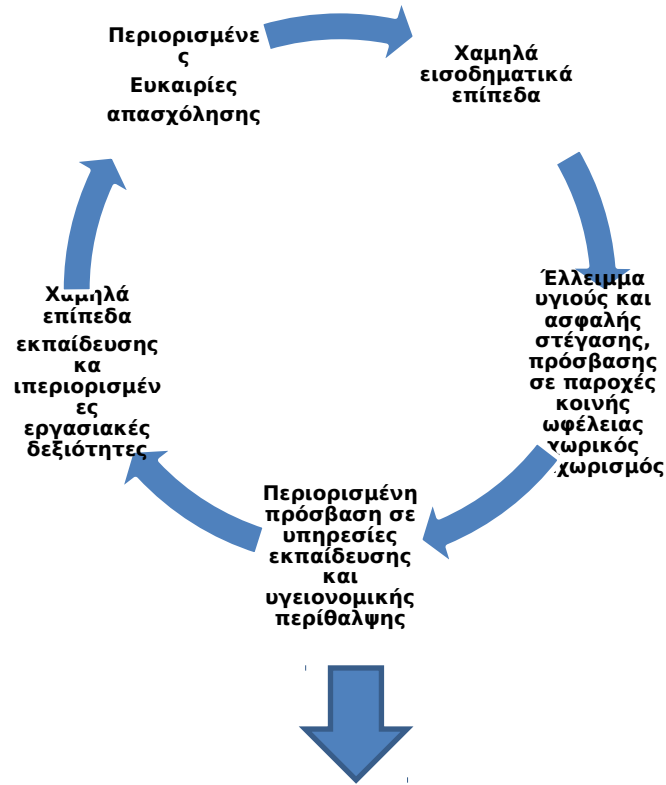
3. Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά

Η στρατηγική της κοινωνικής ένταξης θα πρέπει να διέρχεται μέσα από διαδικασίες κοινωνικής διαβούλευσης και συναίνεσης. Μόνον σε αυτή την περίπτωση θα αποτελεί μια διακριτή και αποδεκτή πολιτική που δεν θα υπόκειται ούτε σε παρερμηνεία ούτε σε στρέβλωση. Αυτόν τον στόχο θα εξυπηρετεί η ανάπτυξη ενός θεσμού κοινωνικής διαβούλευσης, ο οποίος σε τακτικά διαστήματα μέσα από διαδικασίες διαλόγου θα συζητά την ανάπτυξη των πολιτικών ένταξης και θα στηρίζει την εφαρμογή τους. Σε ένα τέτοιο θεσμό θα πρέπει να υπάρχει σημαντική εκπροσώπηση των Ρομά.

Το **χάσμα** ανάμεσα στις κοινότητες των τσιγγάνων και στην πλειονότητα του πληθυσμού έχει αυξηθεί σημαντικά σε πολλές χώρες τις δυο τελευταίες δεκαετίες. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται περαιτέρω λόγω της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, της ανάπτυξης ρατσιστικών κινημάτων και παρεμβάσεων και συνακόλουθα αυξάνει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορείς αυτοδιοίκησης α' & β' βαθμού ως προς τη διαχείριση της πολυμορφίας και την επίτευξη κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Επιπροσθέτως, αξίζει να τονίσουμε το **οικονομικό κόστος** από τον αποκλεισμό τους. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των Ρομά που είναι σε ηλικία εργασίας στερείται επαρκούς μόρφωσης έχει περιορισμένη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα, οι Ευρωπαϊκές χώρες χάνουν κάθε χρόνο εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ στην παραγωγικότητα και από την φορολογία. Επιπλέον, σε πολλές χώρες οι στόχοι της Ευρώπης 2020 που αφορούν στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κοινωνική ενσωμάτωση δεν θα επιτευχθούν αν δεν υπάρξει ουσιαστική πρόοδος.

Ο φαύλος κύκλος του Κοινωνικού Αποκλεισμού των Ρομά

Αύξηση των διακρίσεων και του ρατσισμού κατά των Ρομά

Κεφάλαιο 1°: Μεθοδολογία σύνταξης επιχειρησιακού σχεδίου

1.1. Αντικείμενο της καταγραφής

Η δημιουργία του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου έχει θέσει ως στόχους την όσο το δυνατόν πληρέστερη καταγραφή των Ρομά στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, την αποτύπωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, των γενεσιουργών αιτιών που οδηγούν τις συγκεκριμένες κοινότητες στον αποκλεισμό και το περιθώριο, τη διατύπωση προτάσεων πολιτικής και την διαμόρφωση στρατηγικής, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από το «ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ». Η συλλογή ποιοτικών στοιχείων έχει σαν στόχο την διαμόρφωση της πληρέστερης εικόνας για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των ρομά προκειμένου να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη και πιο στοχευόμενη παρέμβαση είτε αν οικισμό είτε ανά Δήμο και Δημοτική ενότητα στα όρια του οποίο διαβιούν Ρομά.

Βάση αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά, απετέλεσε ο χώρος διαμονής και εγκατάστασής τους. Ο κυριότερος λόγος της συγκεκριμένης επιλογής αφορά στο γεγονός της συγκέντρωσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τα οξύτερα προβλήματα και προς το οποίο, κατ' αρχήν απευθύνονται τα διάφορα μέτρα και πολιτικές με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Στη βάση αυτή, αναζητήθηκαν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και τα προβλήματα του συγκεκριμένου πληθυσμού, θέτοντας ως προτεραιότητες τους τομείς παρέμβασης όπως ορίζονται από την ΕΕ και την Εθνική Στρατηγική. Ειδικότερα, η αναζήτηση επικεντρώθηκε στους τομείς **στέγασης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας**, καθώς και οριζόντιων θεμάτων που έχουν να κάνουν με την ισότητα και την συμμετοχικότητα. Η προσέγγιση αυτή αποτυπώνει ποιοτικά και ποσοτικά, τα προβλήματα και τις συνθήκες διαβίωσης διακριτών κοινοτήτων.

Μια συστηματική απογραφή των Ρομά της Περιφέρειας θα μπορούσε να εντοπίσει και να αναδείξει τα προβλήματα των νοικοκυριών που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης και δεν ζουν σε διακριτές

κοινότητες, αντιμετωπίζουν όμως προβλήματα που απορρέουν από την τσιγγάνικη καταγωγή τους.

Σε αυτή την περίπτωση όμως, τίθεται θέμα προσδιορισμού της ταυτότητας Ρομά. Μερικές ομάδες είναι απρόθυμες να αναγνωριστούν ως Ρομά εξαιτίας της ποικιλομορφίας των ομάδων Ρομά, παρά το γεγονός ότι αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά, ή έλκουν την καταγωγή τους από αυτή την ομάδα πληθυσμού. Ταυτόχρονα, αρκετοί που έχουν κατακτήσει κάποιο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι απρόθυμοι να αποδεχτούν την ταύτιση τους με μια κατηγορία πολιτών που υφίσταται τις συνέπειες κοινωνικών προκαταλήψεων.

Με αυτά τα δεδομένα, αντικείμενο της καταγραφής αποτελούν οι αναγνωρίσιμοι χώροι, μόνιμοι ή εποχικοί, διαμονής πληθυσμιακών ομάδων που αυτοπροσδιορίζονται και που στη συνείδηση της τοπικής κοινωνίας και των φορέων που πραγματοποιούν την καταγραφή, αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά.

1.2. Σύνταξη και συμπλήρωση του δελτίου καταγραφής

Για κάθε χώρο διαμονής ζητήθηκε να συμπληρωθεί ένα ξεχωριστό δελτίο καταγραφής όπου αυτό δεν ήταν εφικτό η καταγραφή έγινε σε επίπεδο δημοτικής ενότητας. Η αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης σε περιφερειακό επίπεδο, προϋποθέτει τη συμπλήρωση του δελτίου καταγραφής από κάποιο θεσμικό όργανο, που σε Περιφερειακό επίπεδο, κατά τεκμήριο, έχει επαφή με τις τσιγγάνικες κοινότητες και είναι σε θέση να παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες.

Οι καταλληλότεροι φορείς από την άποψη της γνώσης του πεδίου είναι τα Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού τα πρώην Ιατροκοινωνικά Κέντρα (ΙΑΚ) με τη μορφή που αυτά λειτουργούσαν κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Ελλείψει τέτοιων δομών στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, το ρόλο αυτό της συλλογής των ποιοτικών στοιχείων, ανέλαβαν οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας των ΟΤΑ με τη συνεργασία και καθοδήγηση των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Την ευθύνη της οργάνωσης και του

συντονισμού των ενεργειών αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης σε περιφερειακό επίπεδο, ανέλαβε η ΕΔΑ Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.

Η συνεργασία υπήρξε, τόσο με το επιστημονικό προσωπικό των Δήμων στη Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, καθώς και με τις δομές των κοινωνικών υπηρεσιών της περιφέρειας Ιονίων Νήσων, που είχαν την ευθύνη και το συντονισμό για τη συλλογή των στοιχείων και την αποτύπωση της κατάστασης των συγκεκριμένων πληθυσμών, βάση ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε από την ομάδα υποστήριξης δράσεων για ευπαθείς πληθυσμούς από τη Μ.Ο.Δ. Α. Ε.

Για τον σχεδιασμό του δελτίου καταγραφής, ελήφθησαν υπόψη οι προτεραιότητες της Ε.Ε. έτσι όπως αποτυπώνονται στην Εθνική στρατηγική για την ένταξη των Ρομά.

Σκοπός ήταν ο προσδιορισμός του τύπου εγκατάστασης των οικισμών και παράλληλα η καταγραφή των γενικών συνθηκών διαβίωσης και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Σε συνεργασία με την Περιφέρεια και την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή (ΕΔΑ) έγινε συνάντηση με τα στελέχη των περιφερειακών διευθύνσεων της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας, των υπηρεσιών των ΟΤΑ και της Κοινωνικής Πρόνοιας παρουσιάστηκε το δελτίο καταγραφής και δόθηκαν οι απαραίτητες διευκρινήσεις για την όσο το δυνατόν αρτιότερη συμπλήρωση του. Το δελτίο καταγραφής περιλαμβάνει τις παρακάτω ενότητες:

- **Γενική Περιγραφή**, με σκοπό τον προσδιορισμό του τύπου του οικισμού, καθώς και την καταγραφή των δημογραφικών χαρακτηριστικών και την κινητικότητα του πληθυσμού
- **Οριζόντια Θέματα**, όπου ζητείται η αναφορά σε προβλήματα που αφορούν στην ομαλή λειτουργία της τοπικής κοινωνίας, όπως κοινωνικός αποκλεισμός και διακρίσεις, παιδική εργασία, οικογενειακή βία, άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων
- **Στέγαση και Βασικές Υποδομές**, περιγραφή χωροθέτησης οικισμού και αστικού περιβάλλοντος (επάρκεια δικτύων, προσπελασιμότητα, ιδιοκτησιακό καθεστώς, αποκομιδή απορριμμάτων)

- **Απασχόληση**, περιγραφή είδους απασχόλησης (εποχικότητα, κινητικότητα, τομέας, γυναικεία απασχόληση, ανάπτυξη επιχειρηματικότητας)
- **Εκπαίδευση**, καταγραφή των προβλημάτων στον τομέα της εκπαίδευσης όπως, αναλφαβητισμός, μαθητική διαρροή, προσβασιμότητα, εκπαίδευση ενηλίκων
- **Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα**, αναφορά των προβλημάτων που αφορούν στην παροχή υπηρεσιών υγείας όπως, προσβασιμότητα, πρόληψη και προαγωγή υγείας, εξαρτήσεις και ψυχική υγεία

Το δελτίο καταγραφής με ευθύνη της Περιφέρειας, αξιοποιήθηκε από τα στελέχη της Περιφέρειας σε συνεργασία με τους φορείς Υποστήριξης Κοινωνικών και Προνοιακών Υπηρεσιών των Δήμων που έχουν οικισμούς/καταυλισμούς και υποδείχθηκαν από την Περιφέρεια, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την κάλυψη της περιοχής δράσης και των δυνητικών ωφελουμένων του προγράμματος καταγραφής. Έτσι εξασφαλίζεται ενιαία αντιμετώπιση στο σύνολο της Περιφέρειας, και ομοιογενή διαχείριση του δελτίου καταγραφής. Θεωρήθηκε ως η βέλτιστη λύση με δεδομένους τους χρονικούς περιορισμούς, το πλήθος των οικισμών και τη γεωγραφική διασπορά.

Συνολικά συγκεντρώθηκαν τα δελτία καταγραφής για όλους τους οικισμούς, στη Περιφέρεια Ιονίων Νήσων από τους Δήμους που φιλοξενούν Ρομά στις περιοχές τους, τα οποία κρίνεται ότι παρέχουν επαρκή στοιχεία για τους τόπους όπου υπάρχουν εγκατεστημένοι πληθυσμοί και μια καθολική εικόνα για το μέγεθος, τη γεωγραφική διασπορά και τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού σε περιφερειακό επίπεδο.

1.3. Εξειδίκευση, προγραμματισμός, προσδιορισμός αναμενόμενων αποτελεσμάτων του σχεδίου δράσης

Το σχέδιο δράσης αποτελεί συνοπτική διατύπωση της μελλοντικής επιθυμητής κατάστασης της ομάδας "στόχος" για την τρέχουσα αλλά και

την επόμενη προγραμματική περίοδο, την οποία θα επιδιώξει να υλοποιήσει με την εφαρμογή της στρατηγικής που θα επιλεγεί και με την ευρύτερη δυνατή κοινωνική συναίνεση.

Με βάση τα ανωτέρω, το **όραμα** της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, συνοψίζεται στην αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων τοπικής ανάπτυξης, η αντιμετώπιση των οποίων στοχοθετείται στην διαμόρφωση της Στρατηγικής για την κοινωνική ενσωμάτωση των ρομά.

Η στρατηγική της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο στόχων και πολιτικών, που αποσκοπούν στην εκπλήρωση της αποστολής και στην επίτευξη του οράματός του. Η στρατηγική διαμορφώνεται με:

- Τον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων τοπικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει κάθε Δήμος στη χωρική του ενότητα και την υιοθέτηση αντίστοιχων γενικών στόχων. Τα κρίσιμα ζητήματα προκύπτουν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα, η οποία έχει προηγηθεί.
- Τον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων εσωτερικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει ο Δήμος αναφοράς και την υιοθέτηση αντίστοιχων γενικών στόχων. Τα κρίσιμα ζητήματα προκύπτουν από την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, η οποία έχει προηγηθεί.
- Την υιοθέτηση των κατάλληλων πολιτικών που θα διασφαλίσουν την επιτυχή αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων και την υλοποίηση των αντίστοιχων γενικών στόχων. Οι πολιτικές προκύπτουν από τις γενικές και ειδικές κατευθυντήριες αρχές που θα υιοθετήσει ο Δήμος στη χωρική του ενότητα.

Η διατύπωση της στρατηγικής γίνεται μέσω του καθορισμού αξόνων και μέτρων. Με την τομεακή ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης ανά δήμο ομαδοποιούνται σε άξονες.

Σκοπός της καταγραφής και ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, είναι η αποτύπωση του γενικότερου πλαισίου διαβίωσης τους στην Περιφέρεια

Ιονίων Νήσων. Για την ολοκλήρωση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου, γίνεται διασταύρωση των στοιχείων των οικισμών, με επιτόπιες επισκέψεις στους οικισμούς από την ομάδα σύνταξης του, αλλά και σειρά συναντήσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Ο καθορισμός των στόχων, των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και ο προγραμματισμός των έργων και ενεργειών του προγράμματος, οφείλει να λάβει υπόψη του, τις θέσεις του «περιβάλλοντος», οικονομικού-κοινωνικού – φυσικού, στη βάση του οποίου και θα προταθούν οι αντίστοιχες παρεμβάσεις.

Κεφάλαιο 2^ο: Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης

2.1. Υφιστάμενη κατάσταση σε περιφερειακό επίπεδο

Στην Περιφέρεια της Ιονίων Νήσων ο πληθυσμός των Ρομά φαίνεται να ξεπερνά τα 854 άτομα, πάντα για μόνιμα εγκατεστημένα στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες, και στο πλαίσιο της τρέχουσας περιόδου καταγραφής (Β' εξάμηνο 2014). Ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή στην Περιφερειακή Ενότητα Κέρκυρας διαμορφώνεται σε 364 άτομα, σ' αυτή την καταγραφή έχουν υπολογιστεί οι εγκατεστημένοι στο Δήμος Κερκυραίων. Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι από τη στιγμή που η καταγραφή είναι προαιρετική και δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα θα υπάρχει μικρή μερίδα πληθυσμού που δεν θέλησε να απογραφεί, ή δεν εντοπίστηκε κατά το χρόνο απογραφής στις εστίες του, σύμφωνα με μελέτες και καταγραφές που έχουν λάβει χώρα κατά το παρελθόν ο πληθυσμός τους δεν πρέπει να ξεπερνά τα 400 μόνιμα εγκατεστημένα μέλη. Η πλειονότητα των Ρομά είναι κυρίως εγκατεστημένοι σε οικισμούς-καταυλισμούς στις περιοχές των δημοτικών ενοτήτων Παρελίων και Αχιλλείων (Άγιος Ιωάννης, Λιβάδι Ρόπα, Βρυώνη)

Στην Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλονιάς ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται σε δύο περιοχές στη Πόλη του Αργοστολίου και

στην περιοχή της χερσονήσου Παλικής διαμορφώνεται σε 189 άτομα, από αυτούς ένα τμήμα διαμέσου προγράμματος επιδότησης ενοικίου που εφαρμόζει ο δήμος έχει εγκατασταθεί σε κατοικίες στην πόλη, εξακολουθεί να παραμένει σε καταυλισμούς ένα μικρό τμήμα στην περιοχή των σφαγείων στον Αγ. Βασίλειο και στην περιοχή της Παλικής.

Στην Περιφερειακή Ενότητα Ζακύνθου ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται σε 191 άτομα που διαμένουν σε καταυλισμό στον Άγιο Κήρυκα, καθώς και μετακινούμενες ομάδες στις περιοχές Άγιο Πάυλο, Μουζάκι και Αμπελόκηποι

Στην Περιφερειακή Ενότητα Λευκάδας ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται σε δύο περιοχές στην Πόλη (Αλυκές) και συγκεκριμένα σε δημόσια έκταση στις παρυφές της πόλης όπου υπάρχει και ο μεγαλύτερος πληθυσμός τους καθώς και ένα πολύ μικρός καταυλισμός (Απόλπαινα) πολύ κοντά σε αυτή την εστία η σύνθεση του οποίου όμως αποτελείται κυρίως από ρομά αλλοδαπούς, ο συνολικός αριθμός τους διαμορφώνεται σε 110 άτομα. Επίσης υπάρχουν και σποραδικά εγκατεστημένοι μέσα στο νησί όπως στα Περιβόλια και στα Σκιαδαρεσείκα καθώς και στην περιοχή του ΚΤΕΛ υπεραστικών.

Ειδικότερα, όσον αφορά τους Ρομά της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, αντιμετωπίζουν σημαντικότερα προβλήματα στέγασης καθώς ο μεγαλύτερος όγκος κατοικεί σε καταυλισμούς που εντοπίζονται σε καταπατημένες περιοχές κυρίως. Παρά τις όποιες προσπάθειες για ανεύρεση χώρου μετεγκατάστασης και τη δημιουργία ανάλογων δράσεων που έγιναν την παρελθούσα προγραμματική περίοδο, η παρέμβαση όπου επιχειρήθηκε, δεν τελεσφόρησε καθώς υπήρξε αδυναμία εξεύρεσης χώρου και έκτασης που θα μπορούσε να γίνει η μόνιμη εγκατάστασή τους. Θα πρέπει να συνυπολογιστεί επίσης το γεγονός της απροθυμίας αρκετών ρομά να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου πρόκειται για δημόσια ή καταπατημένη γη. Οι παρεμβάσεις βελτίωσης στην περιοχή της Κέρκυρας κατά το παρελθόν δεν χαρακτηρίστηκαν από ολοκληρωμένο σχεδιασμό και υλοποίηση με συνέπεια τα αποτελέσματα όσο αφορά την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε Λιβάδι Ρόπα και Άγιο Ιωάννη για παράδειγμα να είναι πενιχρά. Αντίστοιχα στην Κεφαλονιά

φαίνεται ότι είχε σημαντικά αποτελέσματα το πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου για 24 μήνες από 6ο 2013 έως 5ο 2015, που εφάρμοσε ο δήμος από ίδιους πόρους και θα μπορούσε, πιλοτικά πλέον, να αποτελέσει καλή πρακτική για την καθολική εφαρμογή και επέκταση της δράσης και στα άλλα νησιά. Στη Λευκάδα ο μεγάλος καταυλισμός (Αλυκές) θα μπορούσε να βελτιωθεί καθώς αποτελεί τμήμα της πόλης, η επίλυση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της γης θα μπορούσε να επιτρέψει την ηλεκτροδότηση αλλά και την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης. Η ανάγκη εξεύρεσης χώρου εγκατάστασης παρουσιάζεται και στη Ζάκυνθο (Άγιο Κήρυκα), αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι η σχετικά μικρή συγκέντρωση πληθυσμών ρομά στα τέσσερα νησιά και ο χαμηλός δείκτης διασποράς στην ενδοχώρα τους, επιτρέπει την εφαρμογή μια ολοκληρωμένη παρέμβασης που θα αποσκοπούσε στην απάλειψη των υποβαθμισμένων συνθηκών διαβίωσης τους και την υποστήριξη μέσα από σειρά δράσεων για την κοινωνική τους ένταξη.

Η περαιτέρω φτωχοποίηση του πληθυσμού λόγω της κρίσης που σοβεί στη χώρα και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας που πλήττουν επιπρόσθετα την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα, καθώς και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης σε συνδυασμό με τις υποτυπώδεις σε πολλές περιπτώσεις συνθήκες εγκατάστασης και διαβίωσης, δημιουργεί ένα μείγμα που τροφοδοτεί σε μεγάλο βαθμό στερεότυπα και συμπεριφορές, τα οποία συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση της απομόνωσης και του κοινωνικού αποκλεισμού της ευάλωτης αυτής ομάδας. Τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας που αφορούν στην εγκληματικότητα, την αποκλίνουσα παραβατική συμπεριφορά και η συνολική εικόνα διαβίωσης και καθημερινότητας, δημιουργεί σωρεία προβλημάτων στους περίοικους και δεν βοηθά στην ομαλή συμβίωση με τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής. Σε πολλές περιπτώσεις η παρουσία ρομά σε περιοχές των νησιών, συνοδεύεται από υποβάθμιση της περιοχής και της ποιότητας ζωής, κάτι που όπως προαναφέραμε δημιουργεί σειρά αντιδράσεων είτε δικαιολογημένων είτε αδικαιολόγητων που τροφοδοτούν καταστάσεις φοβικές και αποδυναμώνουν τις όποιες μέχρι τώρα αποσπασματικές προσπάθειες κοινωνικής ένταξης της ομάδας.

Στον προβληματισμό για την αποτελεσματικότητα και αναγκαιότητα των δράσεων που προτείνονται θα πρέπει να αναφερθούν: α) οι

ελλείψεις στοιχειωδών έργων υποδομής (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροδότησης) που καθιστούν τους τόπους διαμονής (το πλείστον καταυλισμούς) χώρους ακατάλληλους για τη διαβίωση των ανθρώπων και εστίες πιθανής μόλυνσης για τις γύρω περιοχές και επικίνδυνους για τη δημόσια ασφάλεια, β) τα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται από το κάψιμο των καλωδίων στον καταυλισμό και την ανεξέλεγκτη απόθεση σκουπιδιών γ) τα αυξανόμενα κρούσματα εγκληματικότητας και παραβατικότητας, εστιασμένα στις κλοπές, σωματικές βλάβες, της επαιτείας ανηλίκων εξαιτίας της ανέχειας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Αστυνομίας, μεγάλο ποσοστό εγκληματικότητας (80 % των κλοπών) αποδίδεται σε Ρομά, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αύξηση διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών. Η εγκληματικότητα εμφανίζεται αναλογικά, σε όλους τους καταυλισμούς και η διαβίωση με μη Ρομά κατοίκους παρουσιάζει συχνά προβλήματα. Κύρια αιτία της εγκληματικότητας είναι η ανεργία, δεδομένου ότι τα παραδοσιακά επαγγέλματα των Ρομά φθίνουν, ενώ η φθινή προσφορά εργασίας από τους αλλοδαπούς έχει μειώσει το ποσοστό των Ρομά που απασχολούνται σε αγροτικές εργασίες. Πολλοί Ρομά ασχολούνται με εμπόριο μετάλλων. Δεν υπάρχει οργανωμένη επαιτεία και πορνεία. Συχνά είναι τα φαινόμενα κλοπής ρεύματος από το δίκτυο της Δ.Ε.Η. Το ρεύμα, εκτός των άλλων, το χρησιμοποιούν και ως προστασία από τα ποντίκια.

Σύμφωνα πάλι, με τους εκπροσώπους της Αστυνομίας, το 10 % περίπου του πληθυσμού δεν διαθέτει ταυτότητα, δεν έχει εκπληρώσει στρατιωτικές υποχρεώσεις και δεν δηλώνει αλλαγές της αστικής του κατάστασης. Ειδικά αποφεύγουν να δηλώσουν τους γάμους, με σκοπό να εισπράττουν τα προνοιακά επιδόματα για τις ανύπαντρες μητέρες. Πολλές μεγάλες οικογένειες Ρομά, επιλέγουν την ενδογαμία, εξαιτίας της εχθρότητας που υπάρχει με άλλες ομάδες. Το 90 % των Ρομά είναι αναλφάβητοι, ωστόσο, όταν υπογράφουν κατά τις συναλλαγές τους με την αστυνομία,

θεωρούνται εγγράμματοι. Τα περισσότερα παιδιά δεν φοιτούν στο σχολείο ή εγγράφονται και το εγκαταλείπουν σύντομα.

Οι οικισμοί που έχουν αναπτυχθεί περιαστικά των πόλεων, ως επί το πλείστον, στις παρυφές των αστικών και ημιαστικών κέντρων. Στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων βρίσκονται δέκα (10) οργανωμένοι και μη οικισμοί/καταυλισμοί και συνοικισμοί Ρομά, όπως έχουμε προαναφέρει. Οι οικισμοί στην πλειοψηφία τους έχουν χαρακτήρα μόνιμης εγκατάστασης παρά τα προβλήματα ιδιοκτησίας και αυθαίρετης δόμησης και υφίστανται συνήθως άνω των δέκα (10) ετών. Με κριτήριο την κινητικότητα τους στον χώρο της περιοχής, διακρίνονται σε εδραιωμένους και περιοδικά μετακινούμενους. Οι μετακινήσεις συνήθως, αφορούν την εποχική απασχόληση σε αγροτικές εργασίες από άλλες περιοχές της χώρας και συχνά την μετανάστευση από μεγάλα αστικά κέντρα, κυρίως την Αθήνα, πάντα όμως με έντονη την αναφορά στον τόπο καταγωγής και την συχνότατη επιστροφή σε αυτόν με κάθε ευκαιρία.

Η τυπική εικόνα ενός οικισμού δεν διαφέρει από αυτήν μιας επαρχιακής Κωμόπολης η οποία παρουσιάζεται με ανεπτυγμένο κέντρο και υποβαθμισμένη περιφέρεια. Παρατηρούνται επίσης εσωτερικές διακρίσεις ανάλογα με την απόσταση της κατοικίας από το κέντρο. Οι μετακινούμενες οικογένειες που εγκαθίστανται περιστασιακά στις παρυφές των οικισμών σε πρόχειρους καταυλισμούς, αποτελούν μικρή μειοψηφία στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων σε σχέση με τους μόνιμα εγκατεστημένους. Συνήθως οι μετακινούμενοι πληθυσμοί είναι συγγενείς και διαμένουν περιοδικά σε καταλύματα δίπλα σε αυτά των μόνιμων που είναι και δημότες της περιοχής αναφοράς.

Στους οικισμούς οι οποίοι ενσωματώνονται στον ιστό ημιαστικών περιοχών, παρά τα προβλήματα κοινωνικής απομόνωσης, δεν εμφανίζεται έντονη εικόνα υποβάθμισης ή απειλής της Δημόσιας Υγείας, ούτε είναι αξιοσημείωτη η διαφορά του επιπέδου διαβίωσης.

Αντίθετα οι οικισμοί με τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται στις παρυφές των μεγάλων αστικών συγκεντρώσεων. Τα προβλήματα εντείνονται λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού σε ελάχιστο

χώρο, του οποίου η κάλυψη πλησιάζει το 100%. Τα συνηθέστερα προβλήματα που εντοπίζονται σε αυτούς τους οικισμούς είναι:

- απουσία τίτλων ιδιοκτησίας σε πολλές περιπτώσεις
- έλλειψη ρυμοτομικού σχεδίου
- έλλειψη αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων και η χρησιμοποίηση του δικτύου όμβριων για την εξυπηρέτησή του, όπου αυτό υπάρχει.
- κακή έως ανύπαρκτη οδοποιία και πεζοδρόμηση.
- ανεπαρκής ηλεκτροφωτισμός δημόσιων χώρων
- ανυπαρξία ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων και συσσώρευση απορριμμάτων στους ελάχιστους υπάρχοντες, λόγω μη συνεχούς αποκομιδής τους
- Αδυναμία καθορισμού του δημόσιου χώρου και ως εκ τούτου πλήρης σύγχυση όσον αφορά την διαχείριση ή και την προστασία του
- Ανεπαρκής δημόσια συγκοινωνία για την πρόσβαση στον οικισμό.

Αναφορικά με την κατάσταση των οικισμών παρατηρείται, ότι όσο παλαιότερος είναι ένας οικισμός, τόσο περισσότερο περιφρουρείται από τους κατοίκους ο δημόσιος χώρος και καλλωπίζεται. Παρά τις τεράστιες δυσκολίες που συνεπάγεται η συγκατοίκηση πολλών οικογενειών σε ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα, της άναρχης δόμησης και του μεγάλου αριθμού οικίσκων, προσπαθούν στο μέτρο των δυνατοτήτων τους να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους.

Η κοινωνική και οικονομική κατάσταση τους καθώς και ο βαθμός ένταξης αλλά και οι συνθήκες εστίασης και υποδομών στους οικισμούς παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους. Στα αστικά κέντρα όπως, η Κεφαλονιά (πόλη), και η Λευκάδα (Αλυκές) φαίνεται η κατάστασή τους να είναι καλύτερη τόσο από άποψη υποδομών, όσο και στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης παρά το γεγονός ότι και εκεί αντιμετωπίζουν προβλήματα στις υποδομές. Αντιθέτως, άσχημη χαρακτηρίζεται η εικόνα των οικισμών/καταυλισμών στο μικρό καταυλισμό στη Λευκάδα (Απόλπαινα), στον Άγιο Ιωάννη στην Κέρκυρα και στο Λιβάδι Ρόπα. Τα προβλήματα σ' αυτές τις περιοχές εστιάζονται τόσο στην

εκπαίδευση, όσο και στις υποδομές κατοικίας, φωτισμού, ύδρευσης – αποχέτευσης, αλλά και στη παρεχόμενη υγειονομική περίθαλψη. Η εντεινόμενη φτωχοποίηση σε αυτούς τους οικισμούς δημιουργεί φαινόμενα παθογένειας όπως η ενδοοικογενειακή βία, η επαιτεία, η παιδική εκμετάλλευση και η αποκλίνουσα συμπεριφορά. Σαφώς πιο βελτιωμένη, παρουσιάζεται η εικόνα των Ρομά που διαβιούν στη Λευκίμμη, όπου η κοινωνική ενσωμάτωση έχει επιτευχθεί με μεγαλύτερη ένταση και το βιοτικό τους επίπεδο είναι καλύτερο. Η οικονομική δραστηριότητα των Ρομά στη Περιφέρεια εντοπίζεται κυρίως στο χώρο την λιανικού εμπορίου, είναι κυρίως μικροπωλητές και συλλέκτες ανακυκλούμενων υλικών, ενώ μια μικρή μερίδα στη Ζάκυνθο ασχολείται και με την γεωργία και τα κηπευτικά προϊόντα περιστασιακά. Επίσης υπάρχουν ρομά από την Βουλγαρία, Ρουμανία και την Αλβανία που μεταβαίνουν στην περιοχή ειδικά τους θερινούς μήνες.

Η καταγραφή και η ανάλυση των ποιοτικών στοιχείων όπως παρατίθενται ακολούθως, δηλώνει ότι, οι οικισμοί που βρίσκονταν στον αστικό ιστό των πόλεων και των Κωμοπόλεων της Ιονίων Νήσων, παρουσιάζουν καλύτερα χαρακτηριστικά και δείκτες κοινωνικής ένταξης και προσαρμογής, σε αντίθεση με τους πιο απομακρυσμένους οικισμούς.

Η «αδυναμία» ριζικής και μόνιμης λύσης μέχρι τώρα θα μπορούσε να οφείλεται στην άρνηση των πρώην Καποδιστριακών δήμων να αποδεχθούν την χωροθέτηση σύγχρονων καταυλισμών στα πρώην διοικητικά όρια των δήμων τους και στην μετά Καλλικράτη περίοδο, στην άρνηση και στις δυναμικές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών να αποδεχθούν την δημιουργία παρόμοιας δομής πλησίον οικισμών, κτιριακών εγκαταστάσεων αλλά και καλλιεργημένων αγρών.

Η άρνηση της τοπικής κοινωνίας, η οποία σε πολλές περιπτώσεις διακατέχεται από πνεύμα αλληλεγγύης, φιλανθρωπίας και αλτρουισμού δεν είναι τυχαία, οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην **ολοένα αυξανόμενη εγκληματικότητα** σε αδικήματα κοινού ποινικού δικαίου, αλλά και **παραβατικότητα** σε θέματα που αφορούν τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την εν γένει χωρίς μέτρο, έλλειψη κοινωνικότητας και σεβασμού της κείμενης νομοθεσίας εκ μέρους των τσιγγάνων.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

2.1.1. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Κερκυραίων

Ο **Δήμος Κέρκυρας** είναι δήμος της περιφέρειας Ιονίων Νήσων που περιλαμβάνει την Κέρκυρα και τα Διαπόντια νησιά. Δημιουργήθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Κερκυραίων, Θιναλίου, Παλαιοκαστριτών, Παρελίων, Φαιάκων, Λευκιμμαίων, Κασσωπαίων, Εσπερίων, Αχιλλείων, Αγίου Γεωργίου, Μελιτειέων και Κορισσίων και των κοινοτήτων Ερείκουσας, Μαθρακίου και Οθωνών. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 613,63 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 102.071 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (109.537 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Έδρα του δήμου ορίστηκε η Κέρκυρα.

Στον διευρυμένο Καλλικρατικό Δήμο Κέρκυρας υπάρχουν 4 περιοχές -οικισμοί όπου διαβιούν Ρομά, αλλά υπάρχει και ένας μικρός αριθμός που διαβιούν σε διάσπαρτες περιοχές εντός των ορίων της Πόλεως της Κέρκυρα. Το σύνολο των ατόμων Ρομά που διαβιούν σε αυτούς τους

33

οικισμούς, είναι περίπου 364 άτομα επί του συνόλου των μονίμων ή/και εποχιακών και μετακινούμενων. Στην Κέρκυρα διαμένουν Ρομά στις εξής περιοχές:

- [Οικισμός Λιβάδι Ρόπα](#)
- [Οικισμός Λευκίμης](#)
- [Οικισμοί/καταυλισμοί Βρυώνη, Τσάρου, Βασιλικά](#)
- [Οικισμός Αγίου Ιωάννη](#)

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά: Πληθυσμός: 364 άτομα

Οικογένειες :78* Κατοικίες/Σπίτια: 24 Παράγκες/Λυόμενα:47

Άνδρες : 174 Γυναίκες : 187 Αντίσκηνα: 1

Ενήλικες: 101 Ανήλικοι: 263 Παιδιά σχολική ηλικίας:121

- Συγκατοίκηση περισσότερων οικογενειών στην ίδια εστία.

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό με μέσο χρόνο διαμονής και εγκατάστασης τα 23 χρόνια. Σύμφωνα με την καταγραφή παρατηρούνται περίπου 73 ετήσιες μετακινήσεις στα πλαίσια του καταυλισμού οι οποίες όμως γίνονται κυρίως για λόγους εξεύρεσης εργασίας χωρίς να υπάρχει εγκατάλειψη η μετακίνηση της αρχικής εστίας

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Η συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών εισοδημάτων με κύρια πηγή εσόδων τα επιδόματα. Από το σύνολο του πληθυσμού 77 άτομα αρχηγοί οικογενειών έχουν ΑΦΜ και 68 από αυτούς κάνουν φορολογική δήλωση. Στα εισοδήματα πέρα από την κύρια πηγή που είναι τα επιδόματα ανιχνεύεται και μια μικρή τιμή από το εμπόριο έτσι όπως αυτό έχει καταγραφεί για κάποια νοικοκυριά. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι γενικά η εμπορική η όποια άλλη επαγγελματική δραστηριότητα που αφορά κυρίως το λιανικό εμπόριο ανακυκλώσιμων υλικών δεν είναι καταγεγραμμένο και δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί με οικονομικά στοιχεία καθώς απουσιάζει η δηλωμένη στην αρμόδια ΔΥΟ και τις αρχές επαγγελματική δραστηριότητα. Βέβαια αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την περεταίρω διόγκωση των ποσοστών ανεργίας και απορίας

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Παρουσιάζουν ικανοποιητική αστικοδημοτική τακτοποίηση με 69 εγγραφές (οικογενειακές μερίδες) στο δημοτολόγιο του δήμου Κέρκυρας και 7 σε άλλους δήμους

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Συχνά αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (κοινωνική πρόνοια, Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό. Στην καταγραφή ανιχνεύεται σε σημαντικό βαθμό αριθμός ατόμων που έχει δηλώσει ότι βιώνει συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, όπως και περιστατικά ρατσισμού και διακριτικής συμπεριφοράς από μη ρομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας όπως η αποκλίνουσα/ παραβατική συμπεριφορά αλλά και η εξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες αλλά και περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας είναι και εδώ εμφανή.

Παιδική Εργασία: Η χαμηλή οικονομική κατάσταση ορισμένων οικογενειών, τους αναγκάζει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας, κυρίως στη συλλογή παλιοσίδερων και στο γυρολογικό εμπόριο. Κατά την καταγραφή βέβαια η παιδική εργασία παρουσιάζει ανύπαρκτα ποσοστά, ωστόσο από τις επιτόπιες επισκέψεις που πραγματοποίησε η ομάδα εργασίας στους καταυλισμούς φάνηκε ότι υπάρχει η παιδική εργασία με την έννοια ότι αρκετά ανήλικα παιδιά βοηθούν τους γονείς τόσο σε δραστηριότητες επαγγελματικές αλλά και επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουμε αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Οι τσιγγάνοι δεν είναι ιδιαίτερα καταπιεστικοί στα παιδιά και στις γυναίκες τους. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον. Όπως προαναφέραμε η ενδοοικογενειακή βία λόγω της θέσης κυρίως της γυναίκας αλλά και της ιδιαιτερότητας της ομάδας καθώς αυτή είναι κλειστή, είναι δύσκολα ανιχνεύσιμη με τη μέθοδο της συνέντευξης

και της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων, ενώ περιστατικά σπάνια δηλώνονται στις αρχές. Για να μπορέσει κανείς να εκδώσει ασφαλή συμπεράσματα για τη συχνότητα και την ένταση του φαινομένου από τη στιγμή που αυτό υπάρχει απαιτείται χρόνια επιτόπια έρευνα και συμμετοχική παρατήρηση που στηρίζεται κυρίως στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ του πληθυσμού και του ερευνητή.

Συμμετοχικότητα - Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους. Ωστόσο ασκούν κανονικά το εκλογικό τους δικαίωμα. Υπάρχει σε περιφερειακό επίπεδο μειωμένη έως ανύπαρκτη συλλογική οργάνωση από την πλευρά τους, είτε με τη μορφή πολιτιστικών συλλόγων ή σωματείων.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού- Αστικό περιβάλλον: Στο νησί της Κέρκυρας οι ρομά διαβιούν όπως προαναφέραμε σε 4 περιοχές, (Άγιος Ιωάννης, Βρυώνη, Λιβάδι Ρόπα, και Δημοτική ενότητα Λευκίμης). Οι περιοχές αυτές δεν μπορούν να χαρακτηριστούν απομακρυσμένες καθώς βρίσκονται κοντά σε αστικές και ημιαστικές ζώνες που είναι σχετικά προσβάσιμες. Για τις μετακινήσεις τους χρησιμοποιούν κυρίως ιδιόκτητα οχήματα, ενώ για τη μεταφορά των παιδιών στα σχολεία χρησιμοποιούνται λεωφορεία. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι όπως στις περισσότερες περιφέρειες της χώρας υπήρξε πρόβλημα στις αρχές του σχολικού έτους με την σύναψη των συμβάσεων για τις μεταφορές των μαθητών το οποίο όμως ήταν προσωρινό.

Τύπος Κατοικιών - Δίκτυα υποδομών: Στεγάζονται σε σπίτια, σε λυόμενα και παραπήγματα ενώ υπάρχουν και ελάχιστες περιπτώσεις εγκατάστασης σε αντίσκηνο, τα περισσότερα δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων, είτε λόγω μεγέθους, είτε λόγω έλλειψης στοιχειωδών υποδομών (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή τζάκι. Πιο συγκεκριμένα κατοικούν κάποιες φορές συστεγαζόμενες περισσότερες από μια οικογένειες σε 24 σπίτια, 47 παράγκες και 1 περίπτωση αντίσκηνου. Το 30% μόνο των οικοπέδων είναι ιδιόκτητα, ενώ το υπόλοιπο 70% αφορά καταπατημένη γή, η παραχωρημένη προσωρινά δημόσια. Οι κατοικίες που διαθέτουν ύδρευση εντός του οικισμού ή έχουν πρόσβαση σε αυτή είναι το 55% ενώ το υπόλοιπο 45% δεν διαθέτει πρόσβαση σε δίκτυο ύδρευσης. Το 30% των κατοικιών διαθέτει βόθρο για τα λύματα ενώ το 70% όχι, η

παρουσία δικτύου αποχέτευσης είναι ανύπαρκτη. Λιγότερο από το 40% των κατοικιών έχουν ηλεκτρικό ρεύμα ενώ το 60% δεν έχει πρόσβαση σ' αυτό, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι επί του συνόλου των κατοικιών μόνο μια διαθέτει σταθερή τηλεφωνική γραμμή. Οι υποδομές είναι ελλιπείς και κρίνεται απαραίτητη η παρέμβαση για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, τουλάχιστον όσο αφορά ζητήματα υγιεινής, ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης. Οι οικισμοί ιδιαίτως στο λιβάδι Ρόπα αλλά και στου Βρυώνη και στον Αγ. Ιωάννη στερούνται διαμόρφωσης όσο αφορά δίκτυα οδοποιίας άλλα και κοινόχρηστων χώρων.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στους καταυλισμούς/οικισμούς η αποκομιδή των απορριμμάτων γίνεται από τις υπηρεσίες καθαριότητας του δήμου Κέρκυρας, ωστόσο κρίνεται απαραίτητη η πύκνωση του δικτύου αποκομιδής και η περαιτέρω ενίσχυση του σε πολλαπλά σημεία με κάδους απορριμμάτων καθώς διαπιστώνεται έλλειψη αριθμητικά και με βάση τον πληθυσμό και την έκταση της περιοχής.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών ενώ υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα και ως ανειδίκευτοι εποχικοί εργάτες. Συναντάται περιστασιακά και το επάγγελμα του πλανόδιου πωλητή και του μανάβη. Τα Οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ αποτελούν την κύρια πηγή εισοδήματος.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και υπερβαίνει το 70% συνολικά στο νησί της Κέρκυρας. Παρά το γεγονός ότι αρκετοί είναι αυτοί που δηλώνουν ως απασχόληση τη συλλογή σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών, εντούτοις πρόκειται για αδήλωτη εργασία που διογκώνει περαιτέρω το ποσοστό της ανεργίας. Υπάρχει επίσης πρόβλημα στην επίσημη καταγραφή της πραγματικής ανεργίας καθώς σε ποσοστό συντριπτικό άνω του 80% των τσιγγάνων δε διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Η γυναικεία εργασία ως επίσημη μορφή εργασίας απουσιάζει ενώ στο ζήτημα της ασφάλισης οι περισσότεροι έχουν την ασφάλεια της πρόνοιας.

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι περισσότεροι όπως προαναφέραμε έχουν ΑΦΜ και υποβάλλουν φορολογική δήλωση. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής Δήλωσης. Οι φορολογικές εκκρεμότητες τους συνίστανται κυρίως στην αδυναμία τους να πληρώσουν πρόστιμα που αφορούν στην αδήλωτη παράνομη εμπορική δραστηριότητα αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις σε πρόστιμα που έχουν επιβληθεί για πολεοδομικές παραβάσεις. Έχουν επίσης εκκρεμότητες όσο αφορά ανασφάλιστα οχήματα που έχουν στην κατοχή τους, παραβάσεις του Κ.Ο.Κ., αλλά και αδειοδοτήσεις.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό εργάζεται ή έχει εργαστεί ως εποχικό προσωπικό σε διάφορους φορείς.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Είναι λίγοι σε σχέση με τον πληθυσμό οι ρομά που έχουν αναπτύξει επίσημη επιχειρηματική δραστηριότητα είτε στον τομέα της ανακύκλωσης, είτε στο εμπόριο και τον πρωτογενή τομέα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης στους αρχηγούς της οικογένειας και στις συζύγους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, ελάχιστοι έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια και την ανέχεια. Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τα φαινόμενα χλευασμού και ιδιαίτερης αντιμετώπισης που αποτρέπουν τα παιδιά από τη συνέχιση της φοίτησης. Είναι εξαιρετικά δύσκολη η καταγραφή της μαθητικής διαρροής χωρίς τη συνδρομή των σχολικών μονάδων που πιστοποιούν τη διακοπή ή την εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης, εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την καταγραφή της ομάδας εργασίας, 15 οικογένειες δήλωσαν προβλήματα προσβασιμότητας στην εκπαίδευση η επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και έχουν ήδη την τρέχουσα σχολική περίοδο διακόψει τη φοίτηση των παιδιών τους.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Στα χωριά που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από τους οικισμούς και τους καταυλισμούς υπάρχουν δημοτικά σχολεία. Υπάρχει πρόβλημα στη μετακίνηση με τα μαθητικά λεωφορεία το

οποίο και πρέπει να επιλυθεί, όπως και η εξάλειψη ορισμένων μεμονωμένων περιστατικών όπου οι διευθυντές των σχολείων δεν έκαναν δεκτή την εγγραφή παιδιών, επικαλούμενοι πληρότητα ή έλλειψη εμβολιασμών από τα βιβλιάρια των παιδιών, ακόμη όμως και στην περίπτωση που ισχύει μια τέτοια κατάσταση που είναι πιθανό θα έπρεπε να επικοινωνήσουν με τις αρμόδιες υπηρεσίες και να παρέχουν πληροφόρηση και στήριξη στους γονείς ρομά για τη συγκέντρωση των δικαιολογητικών που απαιτούνται κατά την εγγραφή. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχουμε περιστατικά διακρίσεων κατά την εγγραφή των ρομά στα σχολεία.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: : Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ, ΠΙΚΠΑ, αγροτικά ιατρεία κ.α) είναι εύκολη και σε κοντινή απόσταση Συνήθως μεταβαίνουν με ΜΜΜ, με ιδιότητα αυτοκίνητα καθώς και πεζοί.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Περιοδικά διενεργούνται εμβολιασμοί σε όλα τα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Συγκεκριμένα αρκετές γυναίκες έχουν προβεί σε γυναικολογικό έλεγχο καθώς και test PAP. Επίσης υπήρξε συνεργασία με την Αντικαρκινική Εταιρία (κινητή μονάδα μαστογράφου). Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Ανασφάλιστο δηλώνει μόνο το 25% του πληθυσμού ενώ η συντριπτική πλειοψηφία έχει ασφάλεια της πρόνοια και βιβλιάριο απορίας. Μικρό ποσοστό διαθέτει κάρτα ανεργίας και αμελητέο ασφάλεια στο ΙΚΑ

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Υπάρχει μεγάλο ποσοστό ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, ενώ δεν είναι εύκολο να διευκρινιστεί το ποσοστό των ατόμων που κάνει χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, ή έχει κάνει έστω κάποιες φορές χρήση ναρκωτικών ουσιών. Είναι χαρακτηριστικό

βέβαια ότι μεγάλος αριθμός αρχηγών οικογενειών 45 συνολικά έχει δηλώσει προβλήματα ψυχικής υγείας.

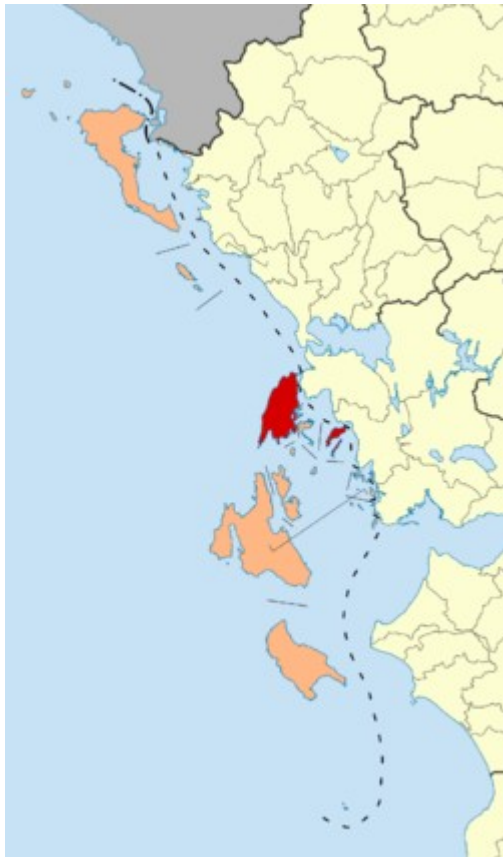
2.1.1.1 Swot ανάλυση οικισμοί/καταυλισμοί (Άγιος Ιωάννης, Λιβάδι Ρόπα, Βρυώνη, Λευκίμη) Δήμου Κέρκυρας

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Εύκολη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες • Ύπαρξη ΑΦΜ από τους Ρομά • Υγειονομική Κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού • Κάλυψη του παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμό • δεν υφίσταται παιδική εργασία • Αστικοδημοτική τακτοποίηση Πληθυσμού • Υπάρχει οργανωμένη Δημοτική κοινωνική υπηρεσία • 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας • Υψηλό ποσοστό ανεργίας • Μη ύπαρξη σταθερής εργασίας - Εποχικότητα & Μειωμένη επαγγελματική κινητικότητα • Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας • Υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού • Κακές Συνθήκες Στέγασης - διαμονή πολλών οικογενειών σε μία παράγκα δίχως βασικές ανέσεις • Απουσία γυναικολογικού ελέγχου • Αδιαφορία για θέματα ατομικής υγιεινής • απόσταση ορισμένων δημοτικών σχολείων από τους οικισμούς ή/και καταυλισμούς • Υψηλό ποσοστό καταπατημένων εκτάσεων • Αναλφαβητισμός • Μαθητική διαρροή/εγκατάλειψη φοίτησης. •
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία • Μικρή πληθυσμιακή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Ιδιοκτησιακό καθεστώς έκτασης των καταυλισμών • Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες παραδοσιακές επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων • Διαιώνιση του Αναλφαβητισμού

ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

2.1.2 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Λευκάδας

Ο Δήμος Λευκάδας είναι δήμος της [περιφέρειας Ιονίων Νήσων](#) που περιλαμβάνει τα νησιά [Λευκάδα](#), [Κάλαμος](#), [Καστός](#) καθώς και τις γειτονικές τους νησίδες. Δημιουργήθηκε με το [Πρόγραμμα Καλλικράτης](#) από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων [Λευκάδος](#), [Ελλομένου](#), [Απολλωνίων](#), [Καρυάς](#) και [Σφακιωτών](#) και των Κοινοτήτων [Καλάμου](#) και [Καστού](#). Η έκταση του νέου Δήμου είναι 335,8 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 22.652 κάτοικοι με βάση την απογραφή του 2011 (21.414 σύμφωνα με την [απογραφή του 2001](#)). Έδρα του δήμου ορίστηκε η [Λευκάδα](#).

Στον καλλικρατικό δήμο Λευκάδας οι ρομά είναι εγκατεστημένοι στον καταυλισμό στις Αλυκές που είναι προέκταση της πόλης, σε ένα άλλο σημείο στην οδό Απόλπαινα αλλά και σποραδικά στις περιοχές Περιβόλια

και Σκιαδαρεσείκα. Το πρόβλημα εστιάζεται στον καταυλισμό των Αλυκών και στον μικρότερο αλλά με πολύ πιο έντονα προβλήματα της Απόλπαινας.

▪ **Οικισμοί δήμου Λευκάδας**

Α) Αλυκές, Απόλπαινα, Περιβόλια, Σκιαδαρεσείκα

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 110 άτομα

Οικογένειες : 21 Κατοικίες: 6 σπίτια και 15 παράγκες

Ενήλικες: 44 Ανήλικοι: 66 Γυναίκες:54 Άνδρες 56

Από το σύνολο των 21 καταγεγραμμένων οικογενειών που διαβιούν στο νησί 10 οικογένειες είναι μόνιμα εγκατεστημένες στον καταυλισμό των Αλυκών, 4 οικογένειες εκτός καταυλισμού στην Απόλπαινα και 7 οικογένειες ζουν διάσπαρτες στο νησί στις περιοχές Περιβόλια, Σκιαδαρεσείκα, και απέναντι από το ΚΤΕΛ Λευκάδας.

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, λιγότερο εποχιακό και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό με μέσο χρόνο διαμονής στο νησί της Λευκάδας τα 9 έτη. Ο πληθυσμός τους δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες αυξομειώσεις τα τελευταία χρόνια.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Απασχολούνται κυρίως στο μικρό - εμπόριο και τη συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών. Από τις 21 οικογένειες 18 διαθέτουν ΑΦΜ και 3 όχι αντίστοιχα 18 υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά και είναι Δημότες του Δήμου Λευκάδας (12 οικογενειακές μερίδες), εκκρεμούν έγγραφές και μεταβολές σε άτομα μικρής ηλικίας (βρέφη) ή ανηλικών μητέρων, ενώ 9 οικογένειες έχουν οικογενειακές μερίδες σε άλλους δήμους.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις:

Μέσα στην ευρύτερη ομάδα των Ελλήνων Ρομά θα βρούμε διαφορές στο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης ο οποίος όμως δεν είναι μεγάλος. Ένας

42

βαθμός ενσωμάτωσης που ποικίλει από περιοχή σε περιοχή, εξαρτάται τόσο από την ίδια την ομάδα, όσο και από τη στάση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών. Έτσι, στον καταυλισμό των Αλυκών οι δέκα οικογένειες που διαβιούν εκεί πέρα από τα επιδόματα ως εισοδηματική πηγή, ασχολούνται με το μικρό εμπόριο και κατά καιρούς κάποιοι έχουν εργαστεί ως μισθωτοί σε διάφορες εργασίες. Επιδιώκουν την ένταξη των παιδιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και τη μόρφωση. Παρά τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν καθώς πλήττονται περισσότερο από άλλους πληθυσμούς από την οικονομική κρίση, πρέπει να σημειώσουμε ότι καταβάλουν μεγάλη προσπάθεια ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης και την εκπαίδευση των παιδιών τους. Από την άλλη πλευρά οι Ρομά, οι οποίοι ζουν σε καταυλισμούς, όπως στην περιοχή της Απόλπαινας δεν παρουσιάζουν την ίδια εικόνα καθώς βιώνουν καθολικό κοινωνικό αποκλεισμό, δεν πηγαίνουν τα παιδιά τους στο σχολείο και οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι πολύ άσχημες και υποβαθμισμένες, δεν έχουν σταθερή εργασία και δεν έχουν πρόσβαση σε δημόσια αγαθά (εκπαίδευση, υγεία, απασχόληση). Στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της προκατάληψης απέναντι στον τρόπο ζωής τους και τα στερεότυπα που τους έχουν σημαδέψει. Οι τελευταίοι, όμως, οι Ρομά των καταυλισμών, αντιμετωπίζουν άμεσα και τεράστια προβλήματα υγιεινής και αρκετές φορές ασφάλειας και επιβίωσης.

Από την καταγραφή δηλώνονται περιστατικά τόσο ρατσιστικής αντιμετώπισης και διαφορετικής μεταχείρισης όπως και μεγάλο ποσοστό δηλώνει ότι βιώνει συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Το φαινόμενο είναι συνάρτηση των στερεοτύπων που έχουν αναπτυχθεί τα οποία σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτούνται και ενισχύονται από την εικόνα των ρομά η οποία λόγω της κακής οικονομικής τους κατάστασης και του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου σε συνδυασμό με περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς ενισχύει και εντείνει μια κατάσταση κοινωνικής απομόνωσης και ρατσιστικής αντιμετώπισης. Η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα για το σύνολο του πληθυσμού και αδικεί την προσπάθεια που πολλοί τσιγγάνοι κάνουν για κοινωνική καταξίωση και ισότιμη μεταχείριση.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, έχουμε κρούσματα παιδικής επαιτείας και μικροκλοπές από καταστήματα και περίπτερα κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες που κυρίως οφείλονται σε μετακινούμενους διερχόμενους πληθυσμούς κατά τους θερινούς μήνες χωρίς μόνιμη εγκατάσταση.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία λεκτική η σωματική εμφανίζεται σε ποσοστό 25% στο σύνολο των 21 οικογενειών με κύριες αιτίες, την μέθη, καυγάδες κ.λπ. που όμως σε ελάχιστες περιπτώσεις δίνεται συνέχεια σε αστυνομία και δικαστήρια.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση – Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα και παρατηρείται συλλογικότητα εκπροσώπησης σε επίπεδο οικισμού/ καταυλισμού, άτυπης κυρίως, που στόχο έχει την εκπροσώπηση τους στις τοπικές αρχές για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την ικανοποίηση αιτημάτων που αφορούν βασικές ανάγκες.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Α. Ο κύριος καταυλισμός των ρομά βρίσκεται στις Αλυκές όπου διαβιούν 10 οικογένειες, βρίσκεται στις παρυφές της πόλης σε έκταση που ανήκει στο δημόσιο, υπάρχει ακόμη ο καταυλισμός της Απόλπαινας όπου διαβιούν 4 οικογένειες σε παραπήγματα έχοντας κάνει κατάληψη του χώρου και σποραδικά άλλες 7 οικογένειες στις περιοχές απέναντι από το ΚΤΕΛ Λευκάδας, στα Περιβόλια και στα Σκιαδαρσείκα. Στις Αλυκές και στην Απόλπαινα υπάρχει πρόβλημα με το δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης καθώς και την ηλεκτροδότηση του οικισμού. Η αποκομιδή των απορριμμάτων γίνεται από τις υπηρεσίες του Δήμου ενώ απαιτείται περαιτέρω ενίσχυση του δικτύου με κάδους.

Τύπος Κατοικιών - Δίκτυα υποδομών:: Σε σύνολο κατοικιών έχουμε 6 σπίτια και 15 παράγκες, 17 είναι ιδιόκτητες και 4 όχι, 8 από αυτές διαθέτουν βόθρο λυμάτων και 13 δεν διαθέτουν, 7 κατοικίες είναι ηλεκτροδοτούμενες και 14 δεν διαθέτουν ηλεκτρικό ρεύμα, προσπαθώντας να καλύψουν τις ανάγκες σε φωτισμό και θέρμανση -όπου δεν χρησιμοποιούν ξυλόσομπες -, με γεννήτριες. Τα ιδιόκτητα οικόπεδα είναι 4 ενώ τα μη ιδιόκτητα ή καταπατημένες κατειλημμένες εκτάσεις 17. Κανένα σπίτι δεν διαθέτει γραμμή σταθερής τηλεφωνίας ενώ 11 μόνο έχουν πρόσβαση σε δίκτυο ύδρευσης. Οι συνθήκες εγκατάστασης στο σύνολο τους κρίνονται ελλείψεις, χωρίς δίκτυα υποδομών, ηλεκτροδότηση, κοινόχρηστους χώρους, ύδρευσης και αποχέτευση.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται η αποκομιδή από τις υπηρεσίες καθαριότητας του Δήμου Λευκάδας.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση τους επικεντρώνεται στη συλλογή σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών και ένα μικρό ποσοστό ασχολείται με το πλανόδιο

εμπόριο αγροτικών προϊόντων. Το 100% των εργαζομένων δηλώνει ως νόμιμη ή περιστασιακή απασχόληση τα επαγγέλματα που προαναφέραμε, εντούτοις η συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα κατά ένα μεγάλο μέρος δεν ασκείται με τις νόμιμες αδειοδοτήσεις και σε κάποιες περιπτώσεις είναι αδήλωτη.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 40% στους αρχηγούς των οικογενειών. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους, ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμάτων κλπ)

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι Ρομά δεν χαρακτηρίζονται για την τυπικότητα και τη συνέπεια όσον αφορά στις οικονομικές, φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις, παρά το γεγονός ότι το 90% διαθέτουν ΑΦΜ, (18 αρχηγοί οικογενειών επι συνόλου 21) Η πλειονότητα (90%) υποβάλλει φορολογική δήλωση με την κατάσταση να βελτιώνεται κάθε χρόνο, κυρίως για λόγους απόκτησης ασφάλισης απόρων και λήψης επιδομάτων. Επίσης έχει παρατηρηθεί κάποιες περιπτώσεις που έχουν υποβάλλει δηλώσεις για λειτουργία επιχείρησης με σκοπό να αποκτήσουν φορτηγό αυτοκίνητο και στην πορεία διέκοψαν τις υποχρεώσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα. Η κύρια πηγή των εισοδημάτων τους επίσημα παραμένουν τα επιδόματα. Ενώ η εμπορική δραστηριότητα της συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών συνήθως είναι αδήλωτη. Αντιμετωπίζουν ζητήματα κυρίως στις Αλυκές όπου τους έχουν επιβληθεί πρόστιμα για καταπάτηση περιουσίας του δημοσίου και ανέγερσης κατοικιών χωρίς άδειες τα οποία και αδυνατούν να πληρώσουν.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες Ρομά ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις εργάζονται εποχιακά, κυρίως βοηθώντας τους συζύγους τους στο εμπόριο.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Ασχολούνται λοιπόν κυρίως με τη συλλογή σιδήρου και ανακυκλώσιμων υλικών, αλλά και το πλανόδιο εμπόριο τις περισσότερες φορές κάνοντας χρήση επαγγελματικών οχημάτων που είναι μεν στην ιδιοκτησία τους αλλά

είναι ανασφάλιστα με αποτέλεσμα σωρεία παραβάσεων και βαριά πρόστιμα που αδυνατούν να αποπληρώσουν.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Ο αναλφαβητισμός χαρακτηρίζει σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού, ενώ λίγοι Ρομά έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση με μέσο όρο εκπαιδευτικής τάξης των παιδιών τη Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ, ενώ στους ενήλικες για τους μεν άνδρες το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης είναι το 1 έτος για τις δε γυναίκες μηδαμινό.

Μαθητική Διαρροή: Σε ότι αφορά την Α/βάθμια και Β/βάθμια Εκπαίδευση, οι Ρομά εγγράφουν τα παιδιά τους στα Δημοτικά Σχολεία και το γυμνάσιο της περιοχής. Έχουμε παιδιά στο δημοτικό αλλά και στο γυμνάσιο, δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα διακοπής ή εγκατάλειψης της φοίτησης. Κυρίως έχουμε κάποιες δυσκολίες υποστήριξης σε κάποια παιδιά προκειμένου να προχωρήσουν στην εκπαίδευση τους καθώς οι αγράμματα γονείς δεν είναι σε θέση να προσφέρουν στήριξη όσο αφορά στη μελέτη των μαθημάτων. Σε σχέση με άλλους οικισμούς είναι υψηλός και ο μέσος όρος τάξης 5^η ενώ έχουμε πολλά παιδιά που βρίσκονται στην 6^η και κάποια συνεχίζουν στο γυμνάσιο. Στην προσχολική ηλικία δεν καταγράφονται ιδιαίτερα προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση των νηπίων καθώς αυτά εγγράφονται στο νηπιαγωγείο της περιοχής και δεν έχουμε φαινόμενα διακοπής της φοίτησης.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Η πρόσβαση στις προσχολικές και τις δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κρίνεται ικανοποιητική χωρίς οξυμένα προβλήματα. Απουσιάζουν προγράμματα εκπαίδευσης – εξειδίκευσης ενηλίκων και προγράμματα αλφαβητισμού όπως το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: σε επίπεδο δήμου δε λειτουργεί τμήμα ένταξης.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την ΝΕΛΕ καθώς και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης ευπαθών ομάδων.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στη Λευκάδα λειτουργεί Νοσοκομείο όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περιθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση .

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Είναι συνηθισμένο να βλέπουμε οικογένειες αθίγγανων να διαβιούν σε λυόμενα και παράγκες, εγκαταλελειμμένα σπίτια ακόμα και σε φορτηγά διαμορφωμένα σε κατοικίες με τον απαραίτητο υποτυπώδη εξοπλισμό. Το συνηθέστερο φαινόμενο είναι οι αθίγγανοι να ζουν χωρίς τις βασικές παροχές σε ρεύμα και νερό και με ελλιπή αποχετευτικό σύστημα. Οι συχνές μετακινήσεις, οι άσχημες συνθήκες υγιεινής, η μη τήρηση του προγράμματος εμβολίων των παιδιών, η απουσία ασφαλιστικής κάλυψης και η έλλειψη μιας σχεδιασμένης, βάση διαχείρισης των ιδιοτελειών της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, κρατικής μέριμνας έχουν ως αποτέλεσμα, όπως ο ίδιος πληθυσμός αναφέρει, μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού και κυρίως τα παιδιά να πάσχουν από διάφορα νοσήματα, αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα.

Στα θέματα πρόληψης Υγείας οι Ρομά χρειάζονται συνεχή στήριξη και παρότρυνση. Η κατάσταση χαρακτηρίζεται μάλλον δραματική. Από άποψης Δημόσιας Υγείας, η κατάσταση είναι προβληματική. Έλλειψη προσωπικής φροντίδας και καθαριότητας σε ενήλικες και παιδιά, χαρακτηρίζει μεγάλο ποσοστό των Ρομά. Στα θέματα πρόληψης γυναικολογικής φύσεως υπάρχει αμέλεια. Οι γυναίκες Ρομά, ως επί το πλείστον δεν κάνουν τεστ-παπ και μαστογραφία, ούτε και αν τους παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα υγείας.

Τα μέλη της κοινότητας των Ρομά, δεν λαμβάνουν μέτρα αντισύλληψης με αποτέλεσμα την έλλειψη οικογενειακού προγραμματισμού

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση για τους Ρομά θεωρείται η Πρόνοια η συντριπτική πλειοψηφία διαθέτει βιβλιάριο απορίας.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Τα φαινόμενα εξαρτήσεων και κακής ψυχικής υγείας εμφανίζονται σε ποσοστό 20% στο σύνολο των οικογενειών έχουμε 1 περίπτωση εξάρτησης από το αλκοόλ και 3 περιπτώσεις κακής ψυχικής υγείας (κατάθλιψη, ψυχιατρικά περιστατικά που παρακολουθούνται από το κέντρο ημέρας Λευκάδας) . Δεν έχουμε περιστατικά εξάρτησης από ψυχοτρόπες ουσίες.

2.1.2.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Λευκάδας

Οικισμοί Δήμου Λευκάδας

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αστικοδημοτική τακτοποίηση της πλειονότητας του πληθυσμού. • Υψηλό ποσοστό εμβολιασμού των παιδιών. • Συμμετοχή στην άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων. • Ο μισός και πλέον (80%) πληθυσμός κατοικεί σε ιδιόκτητες κατοικίες εξασφαλίζοντας βασικά χαρακτηριστικά διαβίωσης • Χαμηλή μαθητική διαρροή • Υψηλός μέσος όρος τάξης κατά την εκπαιδευτική διαδικασία • Χαμηλή παραβατικότητα • Απουσία παιδικής εργασίας • Μικρά ποσοστά ψυχικά ασθενών και εξαρτημένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Η δανειοδότηση για την απόκτηση κατοικίας δεν αξιοποιήθηκε από τους κατοίκους των οικισμών. • Σημαντική έλλειψη υποδομών στους οικισμούς. • Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ρομά εργάζεται περιστασιακά ή εποχιακά. • Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο. • Αναλφαβητισμός ενηλίκων • Πρόβλημα στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. • Έλλειψη υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροδότησης • Ιδιοκτησιακό καθεστώς γης όπου είναι οι καταυλισμοί. • Ιδιόκτητες κατοικίες και παράγκες χωρίς νόμιμη αδειοδότηση με συνέπεια βαριά πρόστιμα από τις αρχές της πολεοδομίας • Αδήλωτη επαγγελματική δραστηριότητα • Υψηλή ανεργία 40% - 50%
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση πόρων από τα διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Η αυξανόμενη μεταστροφή του τρόπου ζωής σημαντικού τμήματος του πληθυσμού των οικισμών, καθώς δεν αποτελούν πλέον μετακινούμενη ομάδα πληθυσμού, δημιουργεί ευκαιρίες κοινωνικής ενσωμάτωσης. • Αξιοποίηση του Αθλητισμού και του Πολιτισμού σαν μέσα κοινωνικής καταξίωσης καθίστανται μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Αρνητικά στερεότυπα • Προκαταλήψεις • Κοινωνικές φοβίες • Περιορισμός της απασχόλησης των Ρομά σε τρεις μόνο τομείς (ανακύκλωση, εμπόριο, πρωτογενή τομέα) λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων. • Προβλήματα κοινωνικής αποδοχής με το λοιπό πληθυσμό του Νομού

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΗΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ

2.1.3 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Κεφαλονιάς

Ο **Δήμος Κεφαλονιάς** είναι δήμος της [περιφέρειας Ιονίων Νήσων](#) που περιλαμβάνει την [Κεφαλονιά](#) με τις κοντινές της νησίδες καθώς και τις [Εχινάδες](#). Δημιουργήθηκε με το [Πρόγραμμα Καλλικράτης](#) από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων και κοινοτήτων του νησιού, των δήμων [Αργοστολίου](#), [Ελειού-Πρόννων](#), [Ερίσου](#), [Λειβαθούς](#), [Παλικής](#), [Σάμης](#) και [Πυλαρέων](#) και της [Κοινότητας Ομαλών](#). Η έκταση του νέου Δήμου είναι 788,32 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 35.801 κάτοικοι με βάση την απογραφή του 2011 (36.404 σύμφωνα με την [απογραφή του 2001](#)). Έδρα του δήμου ορίστηκε το Αργοστόλι.

Στον διευρυμένο Καλλικρατικό Δήμο Κεφαλονιάς υπάρχουν περιοχές -οικισμοί στα Κρασιά, στις λαϊκές κατοικίες, στα Κουρουπάτα, στη Βουτσινίχα Παλικής όπου διαβιούν Ρομά, αλλά υπάρχει και ένας μικρός αριθμός που διαβιούν σε διάσπαρτες περιοχές εντός των ορίων της Πόλεως του Αργοστολίου. Το σύνολο των ατόμων Ρομά που διαβιούν σε αυτούς τους οικισμούς, είναι περίπου 189 άτομα επί του συνόλου των μονίμων ή/και εποχιακών και μετακινούμενων.

Οικισμοί καταυλισμοί του Δήμου Κεφαλονιάς

Α) Αργοστόλι, Σφαγεία Κρανιά, Λαϊκές κατοικίες, Κουρουπάτα, Βουτσινίχα Παλικής

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 189 άτομα

Οικογένειες : 33 Κατοικίες: 11 σπίτια και 14 παράγκες, 5 λυόμενα, 1 οικογένεια διαμένει σε αυτοκίνητο

Ενήλικες: 85 Ανήλικοι: 104 Γυναίκες:98 Άνδρες 91

Από το σύνολο των 33 καταγεγραμμένων οικογενειών που διαβιούν στο νησί : Οκτώ (8) οικογένειες ζουν σε ενοίκιο επιδοτούμενο από το Δήμο Κεφαλονιάς στο Αργοστόλι, οκτώ (8) οικογένειες ζούν στην ευρύτερη περιοχή του Αργοστολίου, κάποιες στον προσωρινό οικισμό δίπλα στα Σφαγεία και άλλες στα Λυκιαρδοπουλάτα, οι οποίες άμεσα πρόκειται να ενοικιάσουν σπίτι με την επιδότηση του Δήμου Κεφαλονιάς. Τρεις (3) οικογένειες μένουν σε ιδιόκτητα σπίτια που έχτισαν ή αγόρασαν με Δάνεια με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Τέλος δεκατέσσερις (14) οικογένειες στο Ληξούρι στερούνται καλών συνθηκών διαβίωσης γιατί μένουν κάποιοι σε σπίτια που δεν έχουν ολοκληρωθεί (χωρίς αποχέτευση, ηλεκτροδότηση και ύδρευση), είτε σε αυτοσχέδιες παράγκες.

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, λιγότερο εποχιακό και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό με μέσο χρόνο διαμονής στο νησί της Κεφαλονιάς τα 23 έτη. Ο πληθυσμός τους δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες αυξομειώσεις τα τελευταία χρόνια.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Απασχολούνται κυρίως στο μικρο - εμπόριο και τη συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών. Από τις 33 οικογένειες 29 διαθέτουν ΑΦΜ και 4 όχι αντίστοιχα 29 υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά και είναι Δημότες Κεφαλονιάς (28 οικογενειακές μερίδες), εκκρεμούν έγγραφες και μεταβολές σε άτομα μικρής ηλικίας (βρέφη) ή ανηλικών μητέρων, ενώ 2 οικογένειες έχουν οικογενειακές μερίδες σε άλλους δήμους.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις:

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση που πλήττει τους πληθυσμούς των τσιγγάνων έχει άμεση σχέση και συνάρτηση με συμπεριφορές και την εικόνα που συντηρείται. Είναι διαφορετικός ο βαθμός της κοινωνικής ενσωμάτωσης εκείνων που διαμένουν σε σπίτια με επιδότηση ενοικίου από τον δήμο παρά τις αρχικές αντιδράσεις των περιοίκων, έχουν καλύτερη πρόσβαση στην εκπαίδευση, σε δομές υγείας, πληροφόρησης και ένταξης στην αγορά εργασίας. Οι βελτιωμένες συνθήκες διαβίωσης συμβάλλουν σε μια διαφορετική εικόνα για αυτούς και στην άμβλυση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που οδηγούν στην απομόνωση. Οι οικογένειες που διαμένουν σε πρόχειρους καταυλισμούς και παραπήγματα στερούμενες στοιχειωδών συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής, είναι πολύ περισσότερο περιθωριοποιημένες. Στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της προκατάληψης απέναντι στον τρόπο ζωής τους και τα στερεότυπα που τους έχουν σημαδέψει.

Από την καταγραφή δηλώνονται περιστατικά τόσο ρατσιστικής αντιμετώπισης και διαφορετικής μεταχείρισης όπως και μεγάλο ποσοστό δηλώνει ότι βιώνει συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Το φαινόμενο είναι συνάρτηση των στερεοτύπων που έχουν αναπτυχθεί τα οποία σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτούνται και ενισχύονται από την εικόνα των ρομά η οποία λόγω της κακής οικονομικής τους κατάστασης και του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου σε συνδυασμό με περιπτώσει παραβατικής συμπεριφοράς ενισχύει και εντείνει μια κατάσταση κοινωνικής απομόνωσης και ρατσιστικής αντιμετώπισης. Η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα για το σύνολο του πληθυσμού και αδικεί την προσπάθεια που πολλοί τσιγγάνοι κάνουν για κοινωνική καταξίωση και ισότιμη μεταχείριση.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, έχουμε κρούσματα παιδικής επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία λεκτική η σωματική δεν ανιχνεύεται κατά την καταγραφή.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα και παρατηρείται συλλογικότητα εκπροσώπησης σε επίπεδο οικισμού/ καταυλισμού, άτυπης κυρίως, που στόχο έχει την εκπροσώπηση τους στις τοπικές αρχές για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την ικανοποίηση αιτημάτων που αφορούν βασικές ανάγκες.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Α. Οι περιοχές όπου κατοικούν είναι το Αργοστόλι, η περιοχή των σφαγείων, τα Κρανιά, το Ληξούρι, τα Λυκιαρδοπουκλάτα. Είναι περιοχές κοντά σε αστικά κέντρα με πρόσβαση στις υποδομές εκπαίδευσης και υγείας. Όπως προαναφέραμε στην Κεφαλονιά λειτουργεί πιλοτικά πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου και ήδη 8 οικογένειες κάνουν χρήση του προγράμματος,. Η κατάσταση είναι δυσκολότερη για τις λίγες οικογένειες που έχουν απομείνει στην περιοχή των σφαγείων όπου στερούνται υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και στην περιοχή της Παλικής στο Ληξούρι όπου 14 οικογένειες διαβιούν σε πρόχειρα παραπήγματα υπό άσχημες συνθήκες. Η αποκομιδή των απορριμμάτων γίνεται από τις υπηρεσίες του Δήμου ενώ απαιτείται περαιτέρω ενίσχυση του δικτύου με κάδους. Στην πόλη του Αργοστολίου είχε δημιουργηθεί κατά το παρελθόν προσωρινός οικισμός το 1995, η εμπειρία από την λειτουργία του οικισμού υπήρξε αποτρεπτική στο να προταθεί οποιοδήποτε μορφή οικισμού. Ακόμη και υπό τις καλύτερες συνθήκες αυτό οδηγεί στο αντίθετο αποτέλεσμα. Αντί της κοινωνικής ενσωμάτωσης ο πληθυσμός οδηγείται στην περιθωριοποίηση.

Η εμπειρία του Δήμου Κεφαλονιάς από την εφαρμογή του προγράμματος επιδότησης ενοικίου από την μια πλευρά, αλλά και ο σχετικά χαμηλός αριθμός των οικογενειών οδήγησε στην απόφαση να συνεχιστεί και να επεκταθεί το μέτρο της επιδότησης ενοικίου για όλες τις οικογένειες που αντιμετωπίζουν στεγαστικό πρόβλημα. Δύο είναι τα σημαντικά ζητήματα τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον Α) Υπάρχει ήδη αντίδραση από την γειτονιά απέναντι σε οικογένειες Τσιγγάνων που έχουν δυσκολίες προσαρμογής, οπότε κατ επέκταση και απέναντι στην απόφαση του Δήμου να επιδοτήσει τα ενοίκια των ΡΟΜΑ. Αυτό το γεγονός μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στην εύρεση νέων σπιτιών προς ενοικίαση. Β) Το χρονοδιάγραμμα της επιδότησης και η προοπτική του ώστε να πεισθούν οι ρομά ότι παρέχεται μια χρονική ασφάλεια προκειμένου να εγκαταλείψουν τους πρόχειρους καταυλισμούς και τα παραπήγματα

Τύπος Κατοικιών - Δίκτυα υποδομών: Εκτός από τις 8 οικογένειες που διαμένουν σε κατοικίες με επιδότηση, σε σύνολο κατοικιών έχουμε 11 σπίτια, 14 παράγκες και 5 λυόμενα ενώ μια οικογένεια διαμένει στο αυτοκίνητο παράγκες. Από αυτές τις κατοικίες 6 είναι ιδιόκτητες και 22 όχι. Οι μισές περίπου κατοικίες διαθέτουν βόθρο λυμάτων και 10 κατοικίες είναι ηλεκτροδοτούμενες, ενώ μόνο 6 δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό, 1 μόνο κατοικία διαθέτει γραμμή σταθερής τηλεφωνίας. Τα ιδιόκτητα οικοπέδα είναι 5 ενώ τα μη ιδιόκτητα ή καταπατημένες κατειλημμένες εκτάσεις 24. Οι συνθήκες εγκατάστασης στο σύνολο τους κρίνονται ελλείψεις, χωρίς δίκτυα υποδομών, ηλεκτροδότηση, κοινόχρηστους χώρους, ύδρευσης και αποχέτευσης.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται η αποκομιδή από τις υπηρεσίες καθαριότητας του Δήμου Λευκάδας.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση τους εστιάζεται στη συλλογή σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών και ένα μικρό ποσοστό ασχολείται με το πλανόδιο εμπόριο αγροτικών προϊόντων. Το 100% των εργαζομένων δηλώνει ως νόμιμη ή περιστασιακή απασχόληση τα επαγγέλματα που προαναφέραμε, εντούτοις η συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα κατά ένα μεγάλο μέρος δεν ασκείται με τις νόμιμες διαδικασίες και σε κάποιες περιπτώσεις είναι αδήλωτη.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 85% στους αρχηγούς των οικογενειών. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους, ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ) Η καταπολέμηση της ανεργίας είναι ένας βασικός παράγοντας για την ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ. Ο συνδυασμός της στέγασης, εκπαίδευσης – ενδυνάμωσης και υποστήριξης της απασχόλησης θα συμβάλει στην οικονομική αυτονομία και κοινωνική ενσωμάτωση. Θα πρέπει για αυτό το σκοπό να οργανωθούν και να υλοποιηθούν μια σειρά από δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης, με σκοπό την ενδυνάμωση και την οικονομική και κοινωνική τους αυτονομία.

Προγράμματα προκατάρτισης είναι σημαντικά, ώστε να τους βοηθήσουν να ξεκαθαρίσουν το θέμα απασχόληση και δουλειά. Το πλαίσιο υλοποίησης θα πρέπει να είναι αυστηρό και σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να παραβιάσουν τα όρια. Υπάρχει μια τάση να μην δέχονται όρια και κανόνες.

Επίσης θα πρέπει να βρεθεί τρόπος ώστε άνεργοι μέλη της ομάδας να συμμετέχουν σε δράσεις προώθησης της απασχόλησης στα όρια του Δήμου, μέσω του ΟΑΕΔ.

Όσον αφορά στους ελευθέρους επαγγελματίες που ασχολούνται με το εμπόριο φρούτων, ο Δήμος θα μπορούσε να πάρει απόφαση για χορήγηση άδειών σε συγκεκριμένους ΡΟΜΑ, οι οποίοι ζουν και φροντίζουν τις οικογένειές τους από το εμπόριο φρούτων. Οι άδειες αυτές θα είναι αυστηρά ονομαστικές θα αφορούν συγκεκριμένα σημεία πώλησης, και θα υπόκεινται σε ελέγχους.

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι Ρομά δεν χαρακτηρίζονται για την τυπικότητα και τη συνέπεια όσον αφορά στις οικονομικές, φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις, παρά το γεγονός ότι το 90% διαθέτουν ΑΦΜ, (29 αρχηγοί οικογενειών επι συνόλου 33) Η πλειονότητα (90%) υποβάλλει φορολογική δήλωση με την κατάσταση να βελτιώνεται κάθε χρόνο, κυρίως για λόγους απόκτησης ασφάλισης απόρων και λήψης επιδομάτων. Επίσης έχει παρατηρηθεί κάποιες περιπτώσεις που έχουν υποβάλλει δηλώσεις για λειτουργία επιχείρησης με σκοπό να αποκτήσουν φορτηγό αυτοκίνητο και στην πορεία διέκοψαν τις υποχρεώσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα. Η κύρια πηγή των εισοδημάτων τους επίσημα παραμένουν τα επιδόματα. Ενώ η εμπορική δραστηριότητα της συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών συνήθως είναι αδήλωτη.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις εργάζονται εποχιακά, κυρίως βοηθώντας τους συζύγους τους στο εμπόριο.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Ασχολούνται λοιπόν κυρίως με τη συλλογή σιδήρου και ανακυκλώσιμων υλικών, αλλά και το πλανόδιο εμπόριο τις περισσότερες φορές κάνοντας χρήση επαγγελματικών οχημάτων που είναι μεν στην ιδιοκτησία τους αλλά είναι ανασφάλιστα με αποτέλεσμα σωρεία παραβάσεων και βαριά πρόστιμα που αδυνατούν να αποπληρώσουν.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Με σκοπό την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού είναι σημαντικό να λειτουργήσουν τέσσερα προγράμματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας ατόμων για ενήλικες κυρίως γυναίκες, που δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν και να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Παράλληλα θα πρέπει να υπάρξει πρακτική βοήθεια στην απόκτηση απολυτηρίου του Δημοτικού, προϋπόθεση για να μπορέσουν να συμμετάσχουν στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης του ΟΑΕΔ. Ο αναλφαβητισμός χαρακτηρίζει μεγάλο μέρος του πληθυσμού, ενώ λίγοι έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση με μέσο όρο εκπαιδευτικής τάξης των παιδιών την έβδομη, δείγμα ότι συνεχίζουν και στο Γυμνάσιο, ενώ στους ενήλικες για τους μεν άνδρες το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης είναι το 3 έτη για τις δε γυναίκες ένα έτος.

Μαθητική Διαρροή: Τα προβλήματα της φοίτησης των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία εστιάζονται κυρίως στις δυσκολίες μετακίνησης και μεταφοράς των μαθητών, στην έλλειψη υποστήριξης από τους γονείς στη μελέτη στο σπίτι, σε φαινόμενα ιδιαίτερης αντιμετώπισης λόγω των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που δρουν ανασταλτικά στα μικρά παιδιά για τη συνέχιση της σχολικής φοίτησης. Στις ηλικίες των εφήβων στο Γυμνάσιο έχουμε φαινόμενα εγκατάλειψης του σχολίου λόγω γάμου, οι γάμοι ανηλίκων είναι και σ' αυτή την περίπτωση μια πληγή στην κοινότητα, που δεν επιτρέπει την εκπαιδευτική εξέλιξη τους και την κοινωνική κινητικότητα τους. Μετά από την μακροχρόνια παρέμβασή στην κοινότητα των ΡΟΜΑ, μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε πως, η πλέον σημαντική δράση για την κοινωνική ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ(μετά την στέγαση), είναι η ένταξή τους στο σχολείο.

Στον Δήμο σήμερα η κατάσταση έχει ως εξής: σχεδόν όλα τα παιδιά φοιτούν στο Δημοτικό, ξεκινούν την φοίτηση από το νηπιαγωγείο, οι περισσότεροι έφηβοι συνεχίζουν στο νυχτερινό, ένας έφηβος θα δώσει φέτος πανελλήνιες εξετάσεις. Παρόλη όμως αυτή την σχετικά καλή εικόνα, υπάρχουν πολλά εμπόδια σε όλα τα στάδια που δυσχεραίνουν την ομαλή ενσωμάτωση και εξέλιξη των παιδιών στην σχολική κοινότητα. Πολλά παιδιά τελειώνουν το Δημοτικό χωρίς να έχουν κατακτήσει το επίπεδο γνώσης και δεξιοτήτων που έχουν τα υπόλοιπα παιδιά, βρίσκονται πολύ χαμηλότερα, αυτός είναι και ο λόγος που δεν επιλέγουν το γυμνάσιο και προτιμούν το νυχτερινό.

Υπάρχει πολύ χαμηλό κίνητρο για την ομαλή σχολική ένταξη τους. Είναι γεγονός ότι το στίγμα είναι έντονο, η κοινότητα των ΡΟΜΑ είναι περιθωριοποιημένη. Με αφορμή κάποιες οικογένειες, οι οποίες παραμελούν και εκμεταλλεύονται τα παιδιά, η εντύπωση που έχει η κοινότητα είναι πως τα παιδιά κλέβουν και ζητιανεύουν. Αυτός είναι ίσως ο πιο ανασταλτικός παράγοντας στην διαδικασία ένταξης. Θα πρέπει να υπάρξει εξατομικευμένη παρέμβαση ανάλογα με τα θέματα της κάθε οικογένειας. Και οπωσδήποτε να οργανωθούν δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης της μαθητικής και τοπικής κοινότητας με σκοπό την ανάδειξη του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση και τον θετικό ρόλο της εκπαίδευσης στην διαδικασία της ένταξης.

Μια άλλη σημαντική δράση αφορά στην υποστήριξη των παιδιών για να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ευκολία τις απαιτήσεις του σχολείου και να βελτιωθούν οι σχολικές τους επιδόσεις, καθώς και να συμμετάσχουν ενεργά σε σχολικές δραστηριότητες. Επίσης προσπάθεια πρέπει να γίνει ώστε να συμμετάσχουν τα παιδιά σε εξωσχολικές δραστηριότητες που επιθυμούν (Αγγλικά, μουσική, αθλητισμός, κτλ.).

Θα πρέπει επίσης να προβλεφθούν κίνητρα φοίτησης για τον ολοκλήρωση του Γυμνασίου, του Λυκείου και της εισαγωγής σε Ανώτερη η Ανώτατη εκπαίδευση.

Τέλος, θα πρέπει να συμπεριληφθούν δράσεις για την εξασφάλιση σίτισης ένδυσης για κάποιες οικογένειες που βρίσκονται σε δυσμενέστερη θέση.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Η πρόσβαση στις προσχολικές και τις δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χαρακτηρίζεται από φαινόμενα μαθητικής διαρροής, δυσκολίες στην μεταφορά στο σχολείο και έλλειψη υποστήριξης και κινήτρων στους τσιγγανοπάιδες να συνεχίσουν το σχολείο.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την ΝΕΛΕ καθώς και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης ευπαθών ομάδων.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στη Κεφαλονιά λειτουργούν δύο νοσοκομεία στο Αργοστόλι και στο Ληξούρι όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περίθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση .

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Είναι συνηθισμένο να βλέπουμε οικογένειες αθίγγανων να διαβιούν σε λυόμενα και παράγκες, εγκαταλελειμμένα σπίτια ακόμα και σε φορτηγά διαμορφωμένα σε κατοικίες με τον απαραίτητο υποτυπώδη εξοπλισμό. Το συνηθέστερο φαινόμενο είναι οι αθίγγανοι να ζουν χωρίς τις βασικές παροχές σε ρεύμα και νερό και με ελλιπή αποχετευτικό σύστημα. Οι συχνές μετακινήσεις, οι άσχημες συνθήκες υγιεινής, η μη τήρηση του προγράμματος εμβολίων των παιδιών, η απουσία ασφαλιστικής κάλυψης και η έλλειψη μιας σχεδιασμένης, βάση διαχείρισης των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, κρατικής μέριμνας έχουν ως αποτέλεσμα, όπως ο ίδιος πληθυσμός αναφέρει, μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού και κυρίως τα παιδιά να πάσχουν από διάφορα νοσήματα, αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα.

Στα θέματα πρόληψης Υγείας χρειάζονται συνεχή στήριξη και παρότρυνση. Η κατάσταση χαρακτηρίζεται μάλλον δραματική. Από άποψης Δημόσιας Υγείας, η κατάσταση είναι προβληματική. Έλλειψη προσωπικής φροντίδας και καθαριότητας σε ενήλικες και παιδιά, χαρακτηρίζει μεγάλο ποσοστό των Ρομά. Στα θέματα πρόληψης γυναικολογικής φύσεως υπάρχει αμέλεια. Οι γυναίκες, ως επί το πλείστον δεν κάνουν τεστ-παπ και μαστογραφία, ούτε και αν τους παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα υγείας.

Τα μέλη της κοινότητας, δεν λαμβάνουν μέτρα αντισύλληψης με αποτέλεσμα να υπάρχει υψηλό ποσοστό αμβλώσεων ανεξαρτήτως αν βρίσκονται σε γάμο ή όχι, ακόμη και σε πολύ νεαρές κοπέλες.

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση, θεωρείται η Πρόνοια και η συντριπτική πλειοψηφία διαθέτει βιβλιάρια απορίας.

Προβλήματα εγκληματικότητας – παραβατικότητας – αποκλίνουσας συμπεριφοράς - Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία:

Υπάρχουν ΡΟΜΑ που βρίσκονται στο όρια μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας, όπως επίσης και εκείνοι που αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα εξάρτησης από ουσίες, παρά το γεγονός ότι δεν ανιχνεύονται κατά την καταγραφή και τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου για ευνόητους λόγους, ωστόσο οι κοινωνικές υπηρεσίες της περιφέρειας και του δήμου, είναι σε θέση να γνωρίζουν ότι υπάρχει πρόβλημα εξάρτησης σε άτομα από ψυχότροπες ουσίες, η παρέμβαση θα γίνει κατά περίπτωση. Εδώ απαιτείται η απόλυτη συνεργασία και συντονισμός μεταξύ των τοπικών φορέων και υπηρεσιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Από την άλλη πλευρά θα μπορούσαν να οργανωθούν δράσεις πρόληψης από το Κέντρο Πρόληψης του ΟΚΑΝΑ στον Δήμο κατά της ουσιοεξάρτησης, σαν αυτές που οργανώνονται για τον γενικό πληθυσμό, στις οποίες να συμμετάσχουν παιδιά ΡΟΜΑ αλλά και γονείς.

2.1.3.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Κεφαλονιάς

Οικισμοί Δήμου Κεφαλονιάς	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αστικοδημοτική τακτοποίηση της πλειονότητας του πληθυσμού. • Υψηλό ποσοστό εμβολιασμού των παιδιών. • Συμμετοχή στην άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων. • Το ένα τρίτο των οικογενειών κατοικεί σε σπίτια με επιτυχημένο πρόγραμμα επιδότηση ενοικίου από το Δήμο • Παρά τα προβλήματα κατά τη σχολική φοίτηση έχουμε σε σχέση με άλλες περιοχές πολύ υψηλότερο μέσο όρο παιδιών που ολοκληρώνει το Δημοτικό σχολείο και συνεχίζει στις ανώτερες βαθμίδες • Υψηλός μέσος όρος τάξης κατά την εκπαιδευτική διαδικασία • Απουσία παιδικής εργασίας • Καλύτερη ενσωμάτωση στον αστικό ιστό για το τμήμα των ρομά που διαμένει σε ενοικιαζόμενα σπίτια 	<p>Σημαντική έλλειψη υποδομών στους καταυλισμούς (Παλική Ληξούρι). Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ρομά εργάζεται περιστασιακά ή εποχιακά. Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο.</p> <p>Αναλφαβητισμός ενηλίκων</p> <p>Πρόβλημα στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγιεινής και προσωπικής φροντίδας.</p> <p>Έλλειψη υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης ηλεκτροδότησης</p> <p>Ιδιοκτησιακό καθεστώς γης όπου είναι οι καταυλισμοί.</p> <p>Ιδιόκτητες κατοικίες και παράγκες χωρίς νόμιμη αδειοδότηση</p> <p>Αθλητική επαγγελματική δραστηριότητα</p> <p>Υψηλή ανεργία 85%</p>
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση πόρων από τα διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Η αυξανόμενη μεταστροφή του τρόπου ζωής σημαντικού τμήματος του πληθυσμού των οικισμών, καθώς δεν αποτελούν πλέον μετακινούμενη ομάδα πληθυσμού, δημιουργεί ευκαιρίες κοινωνικής ενσωμάτωσης. • Αξιοποίησης προγραμμάτων στήριξης: • Στη σχολική εκπαίδευση • Την κοινωνική ένταξη • Την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού • Την απόκτηση δεξιοτήτων και επαγγελματικής εξειδίκευσης 	<p>Αρνητικά στερεότυπα</p> <p>Προκαταλήψεις</p> <p>Κοινωνικές φοβίες</p> <p>Περιορισμός της απασχόλησης των Ρομά σε τρεις μόνο τομείς (ανακύκλωση, εμπόριο, πρωτογενή τομέα) λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων.</p> <p>Χαμηλή αυτοεκτίμηση</p> <p>Έλλειψη εξειδίκευσης και δεξιοτήτων</p> <p>Φτώχεια</p>

2.1.4 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Ζακύνθου

Ο **Δήμος Ζακύνθου** είναι δήμος της [περιφέρειας Ιονίων Νήσων](#) που περιλαμβάνει τη [Ζάκυνθο](#) με τις κοντινές της νησίδες και τις [Στροφάδες](#). Δημιουργήθηκε με το [Πρόγραμμα Καλλικράτης](#) από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων του νησιού της Ζακύνθου, των δήμων [Αλυκών](#), [Ζακυνθίων](#), [Ελατίων](#), [Αρτεμισίων](#), [Αρκαδίων](#) και [Λαγανα](#). Η έκταση του νέου Δήμου είναι 407.58 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 40.650 κάτοικοι σύμφωνα με την [απογραφή του 2011](#). Έδρα του δήμου ορίστηκε η Ζάκυνθος.

Στον διευρυμένο Καλλικρατικό Δήμο Ζακύνθου υπάρχουν 2 περιοχές -οικισμοί όπου διαβιούν Ρομά, αλλά υπάρχει και ένας μικρός αριθμός που διαβιούν σε διάσπαρτες περιοχές εντός των ορίων της Πόλεως. Το σύνολο των ατόμων Ρομά που διαβιούν σε αυτούς τους οικισμούς, είναι περίπου 200 άτομα επί του συνόλου των μονίμων ή/και εποχιακών και μετακινούμενων

Οικισμοί καταυλισμοί του Δήμου Ζακύνθου

A) Άγιος Κήρυκας, Αμπελόκηποι, Μουζάκι, Άγιος Παύλος.

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 191 άτομα

Οικογένειες : 36 Κατοικίες: 13* σπίτια και 16 παράγκες, 1 αντίσκηνο

Ενήλικες: 85 Ανήλικοι: 119 Γυναίκες:99 Άνδρες 92

*Τέσσερις οικογένειες δηλώνουν ως κατοικία κάποιο κατάστημα, 2 διαμένουν σε αυτοκίνητο και 1 δηλώνει φιλοξενούμενη

Από το σύνολο των 36 καταγεγραμμένων οικογενειών που διαβιούν στο νησί : Δεκατρείς οικογένειες ζουν σε κατοικίες σε περιοχές που προαναφέραμε, δεκαέξι διαμένουν σε παράγκες ενώ έχουμε και περιπτώσεις εγκατάστασης σε αντίσκηνο, κατάστημα και αυτοκίνητο. Παρουσιάζουν μεγάλη γεωγραφική διασπορά στο νησί αν και μικρός σχετικά πληθυσμός με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση να εμφανίζεται στον Άγιο Κήρυκα και στους Αμπελόκηπους. Ο άγιος Κήρυκας είναι σε απόσταση 7,5 χιλιομέτρων από την πόλη της Ζακύνθου και οι Αμπελόκηποι στα 4 χιλιόμετρα στην περιοχή του αεροδρομίου

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, λιγότερο εποχιακό και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό με μέσο χρόνο διαμονής στο νησί της Ζακύνθου τα 13 έτη. Ο πληθυσμός τους δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες αυξομειώσεις τα τελευταία χρόνια.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Απασχολούνται κυρίως στο μικρό - εμπόριο και τη συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών. Κατά την καταγραφή έχουμε περιπτώσεις μισθωτής εργασίας .Από τις 36 οικογένειες και οι 36 διαθέτουν ΑΦΜ και αντίστοιχα 32 υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις. Η κύρια πηγή των εσόδων τους που εμφανίζεται και στις δηλώσεις τους είναι τα επιδόματα και κάποια μεροκάματα μισθωτής εργασίας, η δραστηριότητα του μικροπωλητή αλλά και η συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών συνήθως είναι αδήλωτη απασχόληση και δεν συνοδεύεται από τις απαραίτητες αδειοδοτήσεις και τη συμμόρφωση με τους οικονομικούς και φορολογικούς κανόνες που διέπουν εμπορικές δραστηριότητες.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά, ποσοστό 39% των οικογενειών (14) έχουν μερίδα στα δημοτολόγια του Δήμου Ζακύνθου και είναι Δημότες Ζακύνθου, ενώ ποσοστό 61% (23) διαθέτουν οικογενειακή μερίδα σε άλλο δήμο. Εκκρεμούν βέβαια ζητήματα δηλώσεων, σε γεννήσεις και κυρίως σε γάμους.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις:

Αξιζει να σημειωθεί ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός και η περιθωριοποίηση που πλήττει τους πληθυσμούς των τσιγγάνων έχει άμεση σχέση και συνάρτηση με συμπεριφορές και την εικόνα που συντηρείται. Είναι διαφορετικός ο βαθμός της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ρομά που διαμένουν σε σπίτια και έχουν καλύτερη πρόσβαση στην εκπαίδευση, σε δομές υγείας, πληροφόρησης και ένταξης στην αγορά εργασίας. Οι βελτιωμένες συνθήκες διαβίωσης συμβάλλουν σε μια διαφορετική εικόνα για αυτούς και στην άμβλυνση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που οδηγούν στην απομόνωση. Οι οικογένειες που διαμένουν σε πρόχειρους καταυλισμούς και παραπήγματα στερούμενες στοιχειωδών συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής, είναι πολύ περισσότερο περιθωριοποιημένες. Στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της προκατάληψης απέναντι στον τρόπο ζωής τους και τα στερεότυπα που τους έχουν σημαδέψει. Οι τελευταίοι, όμως, οι Ρομά των καταυλισμών, αντιμετωπίζουν άμεσα και τεράστια προβλήματα υγιεινής και αρκετές φορές ασφάλειας και επιβίωσης.

Από την καταγραφή δηλώνονται περιστατικά τόσο ρατσιστικής αντιμετώπισης και διαφορετικής μεταχείρισης όπως και μεγάλο ποσοστό δηλώνει ότι βιώνει συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Το φαινόμενο είναι συνάρτηση των στερεοτύπων που έχουν αναπτυχθεί τα οποία σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτούνται και ενισχύονται από την εικόνα των ρομά, η οποία λόγω της κακής οικονομικής τους κατάστασης και του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου σε συνδυασμό με περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς ενισχύει και εντείνει μια κατάσταση κοινωνικής απομόνωσης και ρατσιστικής αντιμετώπισης. Η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα για το σύνολο του πληθυσμού και αδικεί την προσπάθεια που πολλοί τσιγγάνοι κάνουν για κοινωνική καταξίωση και ισότιμη μεταχείριση. Καταγράφονται περιστατικά κατά δική τους δήλωση κακής αντιμετώπισης από δημόσιες υπηρεσίες, σ' αυτές τις περιπτώσεις βέβαια πέρα από τις προκαταλήψεις που αναφέραμε σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο που δυσχεραίνει την συνεννόηση και την εξυπηρέτηση τους από δημόσιες δομές και υπηρεσίες. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του κοινωνικού αποκλεισμού των ρομά αφορά στον αποκλεισμό της σε μεγάλο βαθμό από την αγορά εργασίας, η οποία δε μεγάλο βαθμό οφείλεται στη χαμηλή εξειδίκευση τους, στην έλλειψη προσόντων και δεξιοτήτων καθώς επίσης και στα στερεότυπα έλλειψης εμπιστοσύνης που υπάρχει από μια μερίδα εργοδοτών. Είναι συχνό το αίσθημα που βιώνουν οι ρομά ότι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και στα δημόσια αγαθά, το οποίο δρα ανασταλτικά και στην όποια προσπάθεια τους για εκπαίδευση, μόρφωση και κοινωνική ανέλιξη.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, παρατηρούνται φαινόμενα παιδικής επαιτείας, ενώ η όποια εργασιακή δραστηριότητα ανηλικών περιορίζεται σε βοήθεια προς την επαγγελματική δραστηριότητα των γονέων.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία λεκτική ή σωματική ανιχνεύεται κατά την καταγραφή σε χαμηλά ποσοστά, έχουμε κρούσματα βέβαια η καταγραφή τους με αυτή τη μέθοδο για ευνόητους λόγους όπως έχουμε αναφέρει ξανά είναι δύσκολη. Για να έχει κάποιος μια ολοκληρωμένη εικόνα για το φαινόμενο απαιτείται συμμετοχική παρατήρηση και επιτόπια έρευνα σε βάθος χρόνου και οικοδόμησης ιδιαίτερης σχέσης εμπιστοσύνης.

Συμμετοχικότητα - Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα και παρατηρείται συλλογικότητα εκπροσώπησης σε επίπεδο οικισμού/ καταυλισμού, άτυπης κυρίως, που στόχο έχει την εκπροσώπηση τους στις τοπικές αρχές για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την ικανοποίηση αιτημάτων που αφορούν βασικές ανάγκες.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Α. Οι περιοχές όπου κατοικούν στη Ζάκυνθο είναι ο Άγιος Κήρυκας και οι Αμπελόκηποι, σε μικρότερη συγκέντρωση στο Μουζάκι, τον Άγιο Παύλο, τον Αγ. Δημήτριο, τη Γερακαρίου, το Καλλιπάδο. Οι κύριες εστίες εγκατάστασης τους ο Άγιος Κήρυκας και οι Αμπελόκηποι απέχουν 7,5 χλμ και 4 χλμ αντίστοιχα από την πόλη της Ζακύνθου ενώ ο υπόλοιπος πληθυσμός παρουσιάζει γεωγραφική διασπορά όπως προαναφέραμε στο νησί.

Τύπος Κατοικιών - Δίκτυα υποδομών: Σε σύνολο κατοικιών έχουμε 13 σπίτια, 16 παράγκες, 1 οικογένεια που διαμένει σε αντίσκηνο, 4 οικογένειες που διαμένουν σε κατάστημα και 2 που δηλώνουν τόπο διαμονή αυτοκίνητο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο πληθυσμός αυξάνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες στις εστίες εγκατάστασης από διερχόμενους εποχιακά μετακινούμενους ρομά. Από το σύνολο των κατοικιών στο νησί μόνο 2 είναι ιδιόκτητες και 27 όχι. Η συντριπτική τους πλειοψηφία διαθέτουν βόθρο λυμάτων ενώ 5 όχι και 13 κατοικίες είναι ηλεκτροδοτούμενες ενώ 23 δεν έχουν ηλεκτρικό ρεύμα. Τριάντα κατοικίες έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό, ενώ 6 είναι χωρίς ύδρευση, καμία κατοικία δεν διαθέτει γραμμή σταθερής τηλεφωνίας. Τα ιδιόκτητα οικόπεδα είναι 1 ενώ τα μη ιδιόκτητα ή καταπατημένες κατειλημμένες εκτάσεις 34. Οι συνθήκες εγκατάστασης τους παρουσιάζουν διαφοροποίηση, η συντριπτική πλειοψηφία κυρίως σε Αγ. Κήρυκα και Αμπελόκηπους έχει ύδρευση και διαθέτει βόθρους λυμάτων, ενώ στον τομέα της ηλεκτροδότησης τα 2/3 των οικογενειών δεν έχουν πρόσβαση σ' αυτό. Οι συνθήκες σε γενικές γραμμές κρίνονται ελλιπείς και υπάρχει επιτακτική ανάγκη τόσο της βελτίωσης των υποδομών όσο και της αντιμετώπισης του προβλήματος της στέγασης για τμήμα του πληθυσμού.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται η αποκομιδή από τις υπηρεσίες καθαριότητας του Δήμου Ζακύνθου.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση των Ρομά επικεντρώνεται στη συλλογή σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών και ένα μικρό ποσοστό ασχολείται με το πλανόδιο εμπόριο αγροτικών προϊόντων, ένα ακόμη κομμάτι έχει μισθωτή εργασία. Το ποσοστό της απασχόλησης αγγίζει το 35% πρόκειται κυρίως για περιστασιακή απασχόληση, ενώ το ποσοστό ανεργίας φτάνει το 65%. Το 100% των εργαζομένων δηλώνει ως νόμιμη ή περιστασιακή απασχόληση τα επαγγέλματα που προαναφέραμε, εντούτοις η συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα κατά ένα μεγάλο μέρος δεν ασκείται με τις νόμιμες αδειοδοτήσεις και σε κάποιες περιπτώσεις είναι αδήλωτη.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 65% στους αρχηγούς των οικογενειών. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους, ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ) Η καταπολέμηση της ανεργίας είναι ένας βασικός παράγοντας για την ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ. Ο συνδυασμός της στέγασης, εκπαίδευσης – ενδυνάμωσης και υποστήριξης της απασχόλησης θα συμβάλει στην οικονομική αυτονομία και κοινωνική ενσωμάτωση. Θα πρέπει για αυτό το σκοπό να οργανωθούν και να υλοποιηθούν μια σειρά από δράσεις προκατάρτισης, κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης με σκοπό την ενδυνάμωση των ΡΟΜΑ και την οικονομική και κοινωνική τους αυτονομία.

Προγράμματα προκατάρτισης είναι σημαντικά, ώστε να τους βοηθήσουν να ξεκαθαρίσουν το θέμα απασχόληση και δουλειά. Το πλαίσιο υλοποίησης θα πρέπει να είναι αυστηρό και σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να παραβιάσουν τα όρια. Υπάρχει μια τάση να μην δέχονται όρια και κανόνες.

Επίσης θα πρέπει να βρεθεί τρόπος ώστε άνεργοι ΡΟΜΑ να συμμετάσχουν σε δράσεις προώθησης της απασχόλησης στα όρια του Δήμου, μέσω του ΟΑΕΔ.

Όσον αφορά στους ελευθέρους επαγγελματίες που ασχολούνται με το εμπόριο φρούτων, ο Δήμος θα μπορούσε να πάρει απόφαση για χορήγηση άδειών σε συγκεκριμένους ΡΟΜΑ, οι οποίοι ζουν και φροντίζουν τις οικογένειές τους από το εμπόριο φρούτων. Οι άδειες αυτές θα είναι αυστηρά ονομαστικές θα αφορούν συγκεκριμένα σημεία πώλησης, και θα υπόκεινται σε ελέγχους. Στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης καταγράφεται υψηλό ποσοστό οικογενειών με ασφάλιση από την πρόνοια με βιβλιάρια απορίας, ενώ έχουμε καταγραφή ατόμων με ασφάλεια ΙΚΑ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ.

Οικονομική Τακτοποίηση: Από το σύνολο των 36 οικογενειών όλες διαθέτουν ΑΦΜ, από αυτούς 32 υποβάλλουν φορολογική δήλωση και 4 οικογένειες δεν υποβάλλουν. Η κύρια πηγή των εισοδημάτων τους είναι πέρα από το εμπόριο ανακυκλώσιμων υλικών, τα επιδόματα.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις εργάζονται εποχιακά, κυρίως βοηθώντας τους συζύγους τους στο εμπόριο. Κατά την καταγραφή έχουμε ανίχνευση γυναικείας εργασίας σε 2 από τις 36 οικογένειες που αφορούν εμπόριο και μισθωτή εργασία.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Ασχολούνται λοιπόν κυρίως με τη συλλογή σιδήρου και ανακυκλώσιμων υλικών, αλλά και το πλανόδιο εμπόριο αλλά και τις γεωργικές εργασίες, τις περισσότερες φορές κάνοντας χρήση επαγγελματικών οχημάτων που είναι μεν στην ιδιοκτησία τους αλλά είναι ανασφάλιστα με αποτέλεσμα σωρεία παραβάσεων και βαριά πρόστιμα που αδυνατούν να αποπληρώσουν.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Ανιχνεύεται σε πολύ υψηλά ποσοστά, το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης του αρχηγού της οικογένειας είναι το 1 έτος και της συζύγου 0. Ο αναλφαβητισμός στους ρομά τείνει να λάβει διαστάσεις καθολικές, πλήττοντας την συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα τόσο στον τομέα της επικοινωνίας και της κοινωνικής ανέλιξης και ένταξης της, όσο και στις δυνατότητες και ευκαιρίες για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Μαθητική Διαρροή: Τα προβλήματα της φοίτησης των τσιγγανοπαίδων στα σχολεία εστιάζονται κυρίως στην έλλειψη υποστήριξης από τους γονείς στη μελέτη στο σπίτι, σε φαινόμενα ιδιαίτερης αντιμετώπισης λόγω των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που δρουν ανασταλτικά στα μικρά παιδιά για τη συνέχιση της σχολικής φοίτησης. Στις ηλικίες των εφήβων στο Γυμνάσιο έχουμε φαινόμενα εγκατάλειψης του σχολίου λόγω γάμου, οι γάμοι ανηλίκων είναι και σ' αυτή την περίπτωση μια πληγή στην κοινότητα των ρομά που δεν επιτρέπει την εκπαιδευτική εξέλιξη τους και την κοινωνική κινητικότητα τους. Το επίπεδο εκπαίδευσης κατά μέσο όρο είναι τα 6 έτη, έχουμε φαινόμενα διακοπής της φοίτησης λόγω γάμου ή αρραβώνα καθώς και εγκατάλειψη για άλλους λόγους.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την ΝΕΛΕ καθώς και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης ευπαθών ομάδων.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στη Ζάκυνθο λειτουργεί νοσοκομείο όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περίθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση .

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Στα θέματα πρόληψης Υγείας οι Ρομά χρειάζονται συνεχή στήριξη και παρότρυνση. Η κατάσταση χαρακτηρίζεται ελλιπής με την έννοια της πρόληψης, της υγιεινής και της φροντίδας. Σ' αυτό βέβαια συμβάλλουν οι κακές συνθήκες εγκατάστασης και διαβίωσης καθώς και η έλλειψη πληροφόρησης και ενημέρωσης Από άποψης Δημόσιας Υγείας, η κατάσταση είναι προβληματική. Έλλειψη προσωπικής φροντίδας και καθαριότητας σε ενήλικες και παιδιά, χαρακτηρίζει μεγάλο ποσοστό των Ρομά. Στα θέματα πρόληψης γυναικολογικής φύσεως υπάρχει αμέλεια. Οι γυναίκες, ως επί το πλείστον δεν κάνουν τεστ-παπ και μαστογραφία, ούτε και αν τους παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα υγείας.

Τα μέλη της κοινότητας, δεν λαμβάνουν μέτρα αντισύλληψης με αποτέλεσμα να υπάρχει υψηλό ποσοστό αμβλώσεων ανεξαρτήτως αν βρίσκονται σε γάμο ή όχι, ακόμη και σε πολύ νεαρές κοπέλες.

Στο κομμάτι του παιδικού εμβολιασμού γίνονται προσπάθειες από τις κοινωνικές υπηρεσίες και υπάρχει βελτίωση, αλλά υπάρχουν ακόμη σοβαρές ελλείψεις στη συχνότητα και το εύρος των εμβολιασμών, επιπλέον απαιτούνται περεταίρω ενέργειες ενημέρωσης και στήριξης των πληθυσμών γύρω από θέματα υγείας.

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση για τους Ρομά θεωρείται η Πρόνοια η συντριπτική πλειοψηφία διαθέτει βιβλιάριο απορίας, έχουμε και περιπτώσεις με ασφάλεια ΟΓΑ, ΟΑΕΕ και ΙΚΑ

Προβλήματα εγκληματικότητας – παραβατικότητας – αποκλίνουσας συμπεριφοράς - Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία:

Τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας που αφορούν, στη βία, την αποκλίνουσα παραβατική συμπεριφορά, τις εξαρτήσεις και την εγκληματικότητα, είναι δύσκολο να καταγραφούν με ερωτηματολόγια. Η εμπειρία έχει δείξει ότι φτωχοποίηση, η περιθωριοποίηση, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η οικονομική εξαθλίωση αυτών των ομάδων, τις κάνει πιο ευάλωτες και πιο επιρρεπείς στην αποκλίνουσα συμπεριφορά. Παρά το γεγονός ότι δεν έχουμε καταγραφή περιπτώσεων εξάρτησης από ουσίες, εντούτοις αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν στον πληθυσμό. Το πρόβλημα αφορά στη συμπεριφορά των ατόμων μέσα στα πλαίσια της οικογένειας, όταν αυτή γίνεται βίαιη, αλλά και στην εξωστρέφεια της ομάδας όταν αυτή απασχολεί τις αστυνομικές αρχές με παραβάσεις, καθώς σ' αυτές τις περιπτώσεις τροφοδοτούνται στερεότυπα που ακυρώνουν κάθε προσπάθεια κοινωνικής ένταξης για το σύνολο της ομάδας. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και οι κακές συνθήκες διαβίωσης εντείνουν και ευνοούν τις συνθήκες για την ανάπτυξη φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Στον τομέα της ψυχικής υγείας παρά το γεγονός ότι δεν έχουμε καταγραφή συμβάντων και περιστατικών που παρακολουθούνται ιατρικά, εντούτοις έχουμε περιπτώσεις αρκετές κατά δήλωση από άτομα που λαμβάνουν ήπια αντικαταθλιπτικά σκευάσματα.

2.1.4.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Ζακύνθου

Δήμος Ζακύνθου	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Υγειονομική Κάλυψη (Ασφάλιση) του Μεγαλύτερου Μέρους του Πληθυσμού • Πρόσβαση σε δομές υγείας και περίθαλψης. • Πρόσβαση σε ύδρευση • Αστικοδομητική τακτοποίηση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας • Κακές Συνθήκες Στέγασης- ύπαρξη παραπηγμάτων και λυομένων • Έλλειψη διαμορφωμένων Κοινόχρηστων Χώρων - Κακής ποιότητας οδικό Δίκτυο • Ανεπαρκής κάλυψη οικισμού με κάδους απορριμμάτων) • Υψηλά ποσοστά ανεργίας • Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας • Μαθητική Διαρροή • Χαμηλό ενδιαφέρον, αμέλεια γυναικείου πληθυσμού για θέματα ατομικής υγείας • Έλλειψη ιδιοκτησίας • Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού ρατσιστικής συμπεριφοράς • Ελλείψεις στον παιδικό εμβολιασμό
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία • Χαμηλή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού • Χαμηλή συμμετοχή σε εκλογική διαδικασία • Έλλειμμα κοινωνικής εκπροσώπησης • Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων • Έλλειψη εξειδίκευσης • Στερεότυπα αποκλεισμού • Περιθωριοποίηση

--	--

2.2 Επιτελική Σύνοψη

- Ο πληθυσμός των Ρομά της Περιφέρειας, σε υψηλό ποσοστό, ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας.
- Τα ποσοστά ανεργίας στην κοινωνία των Ρομά είναι πολύ υψηλά, ενώ σε κάποιους οικισμούς/συνοικισμούς η ανεργία είναι καθολική.
- Οι κύριοι τομείς απασχόλησης, είναι το εμπόριο σιδηρικών και ανακυκλώσιμων υλικών, το μικροεμπόριο φρούτων -λαχανικών οι εποχικές αγροτικές εργασίες και το πλανόδιο εμπόριο.
- Η οικονομική κρίση και ο υψηλός δείκτης ανεργίας συνέβαλε στην περαιτέρω φτωχοποίηση και εξαθλίωση των πληθυσμών.
- Μία από τις βασικές πηγές εισοδήματος είναι οι προνοιακές παροχές, οι οποίες όμως μειώνονται δραματικά λόγω της οικονομικής κρίσης, γεγονός που απειλεί, περαιτέρω το βιοτικό τους επίπεδο.
- Υπάρχει ασφαλιστική κάλυψη, κυρίως από την Πρόνοια.
- Το υψηλό ποσοστό αστικοδημοτικής τακτοποίησης και η εγγραφή στα Φορολογικά Μητρώα, αποτελεί ασπίδα απέναντι στον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις, τουλάχιστον όσον αφορά τις σχέσεις των Ρομά με τις Υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης και την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων.
- Οι οικισμοί, συνήθως βρίσκονται στις παρυφές των πόλεων, σε αμφισβητούμενες, ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς εκτάσεις. Συχνά υπάρχει πρόβλημα με την ανεξέλεγκτη επέκτασή τους και την καταπάτηση ξένης ιδιοκτησίας. Ωστόσο ο πληθυσμός των οικισμών είναι μόνιμα εγκατεστημένος εκεί με δική του επιλογή, για πολλά χρόνια. Ο μετακινούμενος πληθυσμός είναι πολύ μικρός σε σύγκριση με άλλες περιοχές της χώρας.

- Οι οικισμοί ή/και καταυλισμοί είναι διάσπαρτοι σε μεγάλες αποστάσεις από την έδρα του δήμου αναφοράς με περιστασιακή ή και ανύπαρκτη εξυπηρέτηση τους από αστικές συγκοινωνίες.
- Οι οικισμοί που βρίσκονται εντός, ή στις παρυφές των πόλεων διακρίνονται από έλλειψη βασικών υποδομών. Πολλές οικογένειες στερούνται των βασικών υποδομών της ύδρευσης, της αποχέτευσης με μεγαλύτερο πρόβλημα την ηλεκτροδότηση.
- Οι συνθήκες στέγασης σε αρκετούς οικισμούς είναι κακές, υπάρχει στενότητα χώρου και σε κατοικίες λίγων τετραγωνικών, φιλοξενούνται δύο ή και τρεις οικογένειες.
- Ο αναλφαβητισμός των ενηλίκων βρίσκεται σε πολύ υψηλά επίπεδα, αποτελώντας εμπόδιο στην ομαλή ένταξη των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες, μειώνοντας παράλληλα τις δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης και κινητικότητας. Αντίθετα, τα ποσοστά μαθητικής διαρροής, διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή αναφοράς, παρ' αυτά όμως παραμένει υψηλό στο γενικό σύνολο το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπει το σχολείο πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Σε αρκετούς οικισμούς παρατηρείται έλλειψη πρόσβασης σε σχολικές μονάδες λόγω της απόστασης του οικισμού από το σχολείο.
- Η γενικότερη κατάσταση της υγείας τους είναι κακή, για λόγους που οφείλονται στην έλλειψη πρόληψης, τις κακές συνθήκες διαβίωσης, την ανέχεια και την έλλειψη πληροφόρησης. Παρουσιάζουν δε πολύ χαμηλό προσδόκιμο ζωής πολύ πιο κάτω από το μέσο όρο του γενικού πληθυσμού για τη χώρα μας.
- Τμήμα πληθυσμού παρουσιάζει προβλήματα Ψυχικής Υγείας και εξαρτήσεων από ουσίες. Γενικά υπάρχει πρόσβαση στα Νοσοκομεία της περιοχής, δυσκολία αντιμετωπίζουν μόνο κάποιοι απομακρυσμένοι οικισμοί.
- Οι εμβολιασμοί έχουν μια περιοδικότητα κυρίως με ευθύνη των τμημάτων κοινωνικής προστασίας των Δήμων αναφοράς. Παρατηρείται

έλλειψη στην περιοδικότητα και το εύρος τους και πολλές περιπτώσεις παραμέλησης επανάληψης τους από την πλευρά των γονέων ρομα.

- Η παιδική εκμετάλλευση, καθώς και η ενδοοικογενειακή βία – όπου αναφέρεται- υφίστανται, αλλά συναρτώνται κυρίως με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών.
- Σε αστικές περιοχές κατά βάση, λαμβάνει χώρα το φαινόμενο της αύξησης παραβατικότητας με δράση σε τομείς εμπορίας ναρκωτικών, παραεμπορίου, κλοπών και επαιτείας.
- Αυξημένα κρούσματα σωματικών βλαβών και εκδηλώσεων βίας απέναντι στο λοιπό πληθυσμό και κυρίως σε ηλικιωμένους.
- Αυξημένη παραβατική συμπεριφορά σε σχέση με το παρελθόν η οποία σε πολύ μεγάλο βαθμό οφείλεται στην οικονομική εξαθλίωση αλλά και τη συναναστροφή τους καλοκαιρινούς μήνες με ομάδες ρομά εκτός της περιφέρειας (διερχόμενους).
- Συνεχίζεται το φαινόμενο γάμων μεταξύ ανηλίκων που σε μεγάλο βαθμό είναι αιτία και της εγκατάλειψης του σχολείου αλλά και της κοινωνικής και εκπαιδευτικής- επαγγελματικής ανέλιξης των ρομά.

Κεφάλαιο 3ο : Αρχές και στόχοι του σχεδίου δράσης

Με το παρόν σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος εξετάζονται οι ειδικότερες πτυχές των θεμάτων που άπτονται στο ζήτημα της βιοτικής εγκατάστασης και της στέγασης των Ρομά, θεωρώντας το κομβικό ζήτημα γύρω από το οποίο αρθρώνονται τα ποικίλα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού που αυτοί αντιμετωπίζουν. Στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών, της ισότητας των ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης, αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία σε παράγοντες του δομικού αποκλεισμού σε βάθος χρόνου, όπως είναι κατ' εξοχήν η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, η δημοτολογική τακτοποίηση και οι υποδομές κοινής ωφέλειας.

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» περιγράφει την «αδυναμία ή την παρεμπόδιση αξιοποίησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι το αγαθό της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, της συμμετοχής στο πολιτικό γίνεσθαι κτλ., η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική «ανέχεια».

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια ευρύτερη έννοια από την φτώχεια, που δεν αφορά μόνο στις κακές συνθήκες διαβίωσης και την απουσία υλικών μέσων, αλλά γενικότερα στην ποιότητα ζωής και την ανικανότητα του ατόμου να συμμετέχει αποτελεσματικά στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή.

Η αξιοποίηση του δημόσιου πλούτου συνδέεται αντιστρόφως ανάλογα με την πιθανότητα να βρεθεί ένα άτομο σε κατάσταση φτώχειας. Όσο περισσότερο δημόσιο και κοινωνικό πλούτο απορροφά ένας άνθρωπος,

τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας. Ο βαθμός, όμως, απορρόφησης του δημόσιου πλούτου δεν είναι τυχαίο γεγονός, καθώς ορισμένες ομάδες ανθρώπων έχουν περισσότερες δυνατότητες να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο και άλλες λιγότερο. Διαφορετικές ομάδες ατόμων έχουν διαφορετικές δυνατότητες να αξιοποιήσουν δημόσιο πλούτο.

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Εθνικές Πολιτικές, ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, με ένα συγκεκριμένο βασικό βιοτικό επίπεδο και με τη συμμετοχή σε σημαντικές κοινωνικές και επαγγελματικές ευκαιρίες. Ο αποκλεισμός πληθυσμιακών ομάδων δημιουργεί προβλήματα συνοχής στο πλαίσιο λειτουργίας της κοινωνίας.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός υφίσταται όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν έναν συνδυασμό προβλημάτων, όπως ανεργία, έλλειψη δεξιοτήτων, χαμηλά εισοδήματα, διαβίωση σε περιβάλλον με υψηλή εγκληματικότητα, κακή υγεία και οικογενειακή αποξένωση (Social Exclusion Unit, 1997, Economic and Social Research Council, 2004).

Η διάκριση ανάμεσα στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό αποτελεί μια διάκριση ανάμεσα στους ανεπαρκείς και άνισους υλικούς πόρους και στην ανεπαρκή και άνιση συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Η έννοια της φτώχειας περιγράφει αδυναμία απόκτησης αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει την περίπτωση του αποκλεισμού από την καταναλωτική κοινωνία και εκτείνεται μέχρι και τον αποκλεισμό από μια θέση στην κοινωνία. Οι δύο έννοιες αλληλεπικαλύπτονται σε αρκετά μεγάλο βαθμό: σε πολλές περιπτώσεις η φτώχεια συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό, όμως υπάρχουν και περιπτώσεις φτωχών οι οποίοι είναι ενταγμένοι σε κοινωνικά δίκτυα και έχουν μικρότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Η σχέση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξαρτάται και από τον τύπο της κοινωνίας. Στις κοινωνίες που στηρίζονται στην αγορά και παρουσιάζουν υψηλού βαθμού ανισότητες στην κατανομή του εισοδήματος

είναι πολύ πιθανό οι χαμηλοί βασικοί πόροι (σχετική φτώχεια) να προκαλέσουν αποκλεισμό κάποιων ανθρώπων από την κοινωνική ζωή περισσότερο από ό,τι αυτό συμβαίνει στις παραδοσιακές κοινωνίες χαμηλού εισοδήματος.

Προκειμένου να σχηματιστούν οι διαδικασίες ενσωμάτωσης ή αποκλεισμού ατόμων και ομάδων στις μορφές ζωής του κοινωνικού συνόλου, χρησιμοποιείται η ιδέα του **τριγώνου της πρόνοιας**, το οποίο περιλαμβάνει το κράτος, τις οικονομικές αγορές (αγορά εργασίας) και την κοινωνία των πολιτών (μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με ζητήματα ατομικής και προσωπικής ζωής, όπως οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα, κοινότητες και εθελοντικοί οργανισμοί)(σχ.1)

Αγορά / χρήμα

Κράτος /εξουσία

Κοινωνία των πολιτών / αλληλεγγύη

(Σχ.1)Τρίγωνο πρόνοιας

Η αδύναμη σχέση με μία ή περισσότερες από τις τρεις παραπάνω δομές συνεπάγεται και έναν αντίστοιχο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ φυσικά η αδύναμη σχέση με περισσότερες από μία από τις δομές αυτές πολλαπλασιάζει τον κίνδυνο αποκλεισμού. Ως άτομα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και συνεπώς οι ομάδες σε κατάσταση κινδύνου, προσδιορίζονται τα άτομα και οι ομάδες που παρουσιάζουν αδύναμη σχέση με μία από τις τρεις δομές: το κράτος, την αγορά εργασίας και τα οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα.

Παρότι στις μέρες μας φαίνεται να αναγνωρίζεται το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού για διάφορες κοινωνικές ομάδες, εντούτοις η αντιμετώπιση των αιτιών του φαινομένου δεν είναι εύκολη.

Στο πλαίσιο του παρόντος σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος, η κατάσταση αυτή δεν εκλαμβάνεται ως επιλογή των ίδιων των Ρομά, ούτε

θεωρείται ότι συνδέεται με πολιτισμικές στάσεις και συμπεριφορές. Οι συνθήκες που καταγράφονται είναι το αποτέλεσμα του κοινωνικού αποκλεισμού ως μια διαδικασία γεγονότων και αιτίων. Κατά συνέπεια κάθε προσπάθεια καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να στοχεύει στην προσπάθεια άρσης των αιτίων του και όχι απλά στην ενίσχυση των αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων.

Η έως σήμερα άσκηση πολιτικών για τους Ρομά¹⁵ είχε συνήθως, τομεακό χαρακτήρα και παρεμβάσεις σε θεματικό επίπεδο, στοχεύοντας σε έναν από τους παραπάνω τομείς χωριστά, ανάλογα κυρίως με τη διαθεσιμότητα πόρων από τον εκάστοτε φορέα χρηματοδότησης. Αποτέλεσμα ήταν να έχουν υπάρξει αρκετές σοβαρές δράσεις σε τομεακό επίπεδο, που όμως δεν κατάφερναν να αντιμετωπίσουν τα θέματα του αποκλεισμού των Ρομά σφαιρικά.

Ειδικότερα, η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, επιβάλλει την υιοθέτηση συγκεκριμένων βασικών αρχών οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

- **Συμμετοχικότητα** – Συναίνεση και η εμπλοκή της ομάδας στόχου στο σχεδιασμό, έτσι ώστε ο σχεδιασμός να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες των Ρομά και να επιτύχει κατά την υλοποίηση τη μέγιστη δυνατή αποδοχή των παρεμβάσεων και την ανταπόκριση των μελών της ομάδας στόχου των κατοίκων της περιοχής, Ρομά και μη Ρομά και των φορέων άσκησης πολιτικής, μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης, προβολής και ανάδειξης των υφιστάμενων προβλημάτων.

Με αυτό τον τρόπο τόσο οι κάτοικοι Ρομά και μη Ρομά, όσο και οι φορείς σχεδιασμού, έρχονται αντιμέτωποι με τα προβλήματα, τις διαφορετικές προσεγγίσεις, αλλά και τις εγγενείς δυσκολίες που υπάρχουν για την επίλυση των προβλημάτων. Με αυτόν τον τρόπο καλλιεργείται και διαμορφώνεται μία ενιαία κουλτούρα για τις δυνατότητες αντιμετώπισής

15 Λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της αποτίμησης και των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, όπως αυτά περιλαμβάνονται στη συγχρηματοδοτούμενη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μελέτης: 'Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα. Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο.

τους, ώστε οι λύσεις και μέτρα που θα προκριθούν να είναι προϊόν συναινετικών διαδικασιών που θα διασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους

- **Ολοκληρωμένη πολύπλευρη Προσέγγιση** - Ανάπτυξη δράσεων σε όλο το φάσμα των παραμέτρων που επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και συνθέτουν τα φαινόμενα της περιθωριοποίησης.

Μέσα από αυτή την προσέγγιση, είναι δυνατή η ουσιαστική και συντονισμένη αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων που πλήττουν τους Ρομά της Περιφέρειας. Στόχος μίας τέτοιας προσέγγισης είναι η κατά το δυνατόν εξάλειψη φαινομένων ανάπτυξης αποσπασματικών παρεμβάσεων που αναπαράγουν την καχυποψία της ομάδας στόχου, αλλά και τη δυσφορία της υπόλοιπης κοινωνίας για αναποτελεσματική διάθεση πόρων σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

- **Σεβασμός** στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και αποδοχή του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού της ομάδας στόχου και του τρόπου που η ίδια επιλέγει τον τρόπο ζωής της

Οι σχεδιαζόμενες δράσεις θα πρέπει να αποβλέπουν στην αμοιβαία αποδοχή και κατανόηση των πολιτών σε επίπεδο γειτονιάς και τοπικής κοινωνίας με την συμμετοχή των ίδιων των Ρομά στις εκδηλώσεις της τοπικής κοινωνίας, σε όλα τα επίπεδά της.

- **Χρονικός προγραμματισμός** των δράσεων, η ιεράρχηση των δράσεων με βάση την αμεσότητα της ανάγκης εφαρμογής, αλλά και η διαδοχή των ενεργειών ώστε να διασφαλιστεί η αλληλουχία των παρεμβάσεων και η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας τους παρεμβάσεων, αποτελεί στόχο του επιχειρησιακού που διακρίνει τις σχεδιαζόμενες δράσεις σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες.

Σε συμφωνία με το «Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για Τους Ρομά» ως γενικός σκοπός του Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης τίθεται: **η δημιουργία προϋποθέσεων υπέρβασης των εμποδίων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και ο καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα στην χώρα.**

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να ζει σ' ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο το οποίο θα του διασφαλίζει την υγεία και την ευημερία του, καθώς και την τροφή, την ένδυση, τη στέγαση, την ιατρική περίθαλψη και άλλες απαραίτητες κοινωνικές παροχές, όπως κοινωνική ασφάλεια, εκπαίδευση κ.ά. Οποιοσδήποτε άνθρωπος έχει δικαίωμα, επίσης, να ζει σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από διακρίσεις, ρατσισμό, ξενοφοβία, αντισημιτισμό και μισαλλοδοξία. Το δικαίωμα καθορίζει τη ζωή των ατόμων στην κοινωνία, τις μεταξύ τους σχέσεις και τις σχέσεις των ίδιων με την κρατική εξουσία. Ο άνθρωπος ως άτομο και οι κυβερνήσεις έχουν δικαίωμα να ενεργούν βάσει αυτών των σταθερών, ενώ, ταυτόχρονα, έχουν υποχρέωση να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.

Η εκπαίδευση τυπική και άτυπη των Ρομά στα ανθρώπινα δικαιώματα, αφορά στη μετάδοση των σχετικών ιδεών και πληροφοριών, καθώς και στην ανάπτυξη αξιών και στάσεων που οδηγούν στην υποστήριξη των δικαιωμάτων.

Τα βήματα, λοιπόν, τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν είναι: α) απόκτηση γνώσης για τα δικαιώματα και τις ευθύνες, β) καλλιέργεια του σεβασμού, γ) μετάδοση και δ) υπεράσπιση των δικαιωμάτων.

Κάθε άνθρωπος ζει στο δικό του μικρόκοσμο και πρέπει να εξισορροπεί τα δικαιώματα με τις ευθύνες/υποχρεώσεις του, για να έχει θετική επίδραση στη ζωή του. Και στην κατεύθυνση αυτή έχει δομηθεί η διαθεματική προσέγγιση της υφιστάμενης παρέμβασης, σε συνάρτηση με τη διαμόρφωση προϋποθέσεων «**Ενδυνάμωσης**» και ανάπτυξης κοινωνικών υποχρεώσεων των Ρομά, μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης, ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, ανάδειξης ταλέντων στους τομείς του πολιτισμού και του αθλητισμού.

Ο όρος «ενδυνάμωση» (empowerment) χρησιμοποιείται, για να εκφράσει συνολικά αυτά που πρέπει να αναπτύξουν οι Ρομά μέσω των προγραμμάτων παρέμβασης, ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Η ενδυνάμωση πρέπει να συντελείται ταυτόχρονα σε τρία διαφορετικά επίπεδα: α) στο ατομικό επίπεδο, β) το επίπεδο της αυτονομίας κρίσης και γ) το επίπεδο της κοινότητας. **Στο ατομικό επίπεδο** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά

ικανό να κάνει πράγματα για τον εαυτό του. Για παράδειγμα, να είναι σε θέση να σχεδιάζει επαγγελματικές δράσεις, να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πρόληψης υγείας και προληπτικής ιατρικής για τον εαυτό του, να μπορεί να οργανώνει το χρόνο του. Επίσης, όμως, εστιάζεται στην κατανόηση του ρόλου της ατομικής ικανότητας ως παράγοντα αποκλεισμού.

Στο επίπεδο της **αυτονομίας της κρίσης** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά ικανό να διαμορφώνει τη δική του γνώμη, αφού πρώτα έχει επεξεργαστεί όλες τις διαφορετικές θέσεις και απόψεις. Για παράδειγμα, να είναι ικανός να διαχειρίζεται τη διαφήμιση, την προπαγάνδα, τις πολιτικές και θρησκευτικές αντιθέσεις κ.ά.

Τέλος, στο **επίπεδο της κοινότητας** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά ικανό να συνεργάζεται και να ζει αρμονικά με άλλους. Για παράδειγμα, να είναι σε θέση να ισορροπεί τις προσωπικές του επιθυμίες με την κοινωνική ευθύνη του, να αναπτύξει αλtruισμό και ενσυναίσθηση κ.ά.

Έχοντας περιγράψει και αναδείξει μέσω της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων, επιβεβαιώνεται τόσο η περιφερειακή κι εθνική διάσταση του ζητήματος των Ρομά όσο και η επιτακτική ανάγκη για άμεση εφαρμογή πολλαπλών προγραμμάτων και δράσεων αποκατάστασης και κοινωνικής στήριξης στοχεύοντας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τέτοιες δράσεις θα έχουν πιθανότητες επιτυχίας και θα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα, μόνον εφόσον συνδυάζονται και συντονίζονται μεταξύ τους, αλλά και εφόσον τελούν υπό τη στενή παρακολούθηση και έλεγχο εκ μέρους του περιφερειακού συντονιστή στην ΕΔΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ. Σκοπός είναι η διατύπωση προτάσεων που θα διέπονται όχι μόνο από το πρίσμα μίας στενά τοπικής οπτικής, αλλά και υπό την θεώρηση της εναρμόνισης των τοπικών και περιφερειακών πολιτικών με τις Εθνικές και Ευρωπαϊκές πολιτικές. Επιδιώκεται έτσι, η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζονται σε επίπεδο αξιοποίησης πόρων, όσο και σε επίπεδο υιοθέτησης καλών πρακτικών που έχουν εφαρμοσθεί σε Εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Έχοντας πραγματοποιήσει την έρευνα αναγκών κι επιθυμιών για επίλυση των βασικών προβλημάτων της ομάδας στόχου (ωφελούμενοι ρομά και μη ρομά) αλλά και των προτάσεων επίλυσης από όλους τους εμπλεκόμενους,

επιδιώκεται η σύνταξη του Επιχειρησιακού Σχεδίου στη βάση της εξατομικευμένης παρέμβασης στους τόπους αναφοράς.

Στο πλαίσιο της ορθής κι αποτελεσματικής διαχείρισης του έργου, της λογοδοσίας των εμπλεκόμενων φορέων, της επίτευξης του σκοπού του προτεινόμενου σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος κρίνεται επιτακτική η ιεράρχηση κι άμεση εφαρμογή των στόχων ως εξής:

α. Να διαμορφωθούν συνθήκες μόνιμης στέγασης των Ρομά, με ταυτόχρονη μεταβολή του νομικού καθεστώτος ιδιοκτησίας και με προώθηση των ρυμοτομικών σχεδίων.

β. Να ρυθμιστούν τα προβλήματα σύνδεσης οργανισμών κοινής ωφέλειας, δηλαδή με τα δίκτυα νερού, ηλεκτρισμού και αποχέτευσης.

γ. Να δημιουργηθούν σε οικισμούς ή/και καταυλισμούς υποδομές για μετακινούμενες ομάδες πληθυσμού.

δ. Να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ανήλικων Ρομά στην εκπαίδευση και να προωθηθεί η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού των ενηλίκων ρομά.

ε. Να παρέχονται αδιαλείπτως υπηρεσίες υγείας και ανάλογη ενημέρωση για την πρόληψη νοσημάτων και κινδύνων για τη δημόσια υγεία.

στ. Να επιδιωχθεί η αποτροπή παράνομων και επιβλαβών για όλους δραστηριοτήτων βιοπορισμού, μέσω της προσφοράς εναλλακτικών πόρων διαβίωσης.

ζ. Να επιδιωχθεί η «κοινωνική τους ενσωμάτωση» μέσω της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο της «ανοικτής πρόσβασης» σε εργασίες μέσω ΚΟΙΝΣΕΠ, προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας των Δήμων αναφοράς.

η. Να προταχθεί η δημόσια διαβούλευση για τη μετακίνηση των Ρομά, όπου απαιτείται, και η μετεγκατάσταση των καταυλισμών σε οικισμούς και περιοχές μετεγκατάστασης με κατάλληλες υποδομές, οι οποίες εξασφαλίζουν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης.

θ. Η καθολική εφαρμογή πιλοτικού σχεδίου στοχευμένης και υποστηρικτικής δράσης επιδότησης ενοικίου κατοικίας μπορεί να συμβάλει στη διασπορά του πληθυσμού, την από γκετοποίηση του και την άμβλυση

των στερεοτύπων που συνοδεύουν και τροφοδοτούν τον κοινωνικό αποκλεισμό τους, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να δημιουργήσει πρότυπα καλών πρακτικών και παραδειγμάτων κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης.

Κεφάλαιο 4: Αποτύπωση – καταγραφή παρεμβάσεων του σχεδίου δράσης και ανάλυση σε οριζόντιες υποστηρικτικές και χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αποτυπώνονται οι παρεμβάσεις για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των ρομά της Ιονίων Νήσων. Οι παρεμβάσεις σχεδιάστηκαν με βάση τις ανάγκες όπως αυτές αποτυπώθηκαν κατά την καταγραφή λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες και το σχεδιασμό της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Οι δράσεις και οι παρεμβάσεις στοχεύουν αφενός στην ανακούφιση των πληθυσμών που διαβιούν σε άσχημες συνθήκες όπως και στην άμβλυνση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που εντείνουν το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού των συγκεκριμένων ομάδων. Επίσης έχουν προβλεφθεί δράσεις για τους πληθυσμούς που παρουσιάζουν καλύτερη ενσωμάτωση στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό των τοπικών κοινωνιών με σκοπό την περαιτέρω αναβάθμιση του κοινωνικού, οικονομικού και μορφωτικού τους επιπέδου.

Θεσμικό πλαίσιο

Θεωρώντας ότι οι ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων φορέων στο ζήτημα της εξεύρεσης μόνιμης και βιώσιμης λύσης για την «Κοινωνική Ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ» πρέπει να απορρέουν από το ισχύον δίκαιο και να στοχεύουν στην επίτευξη του σκοπού της στεγαστικής αποκατάστασης και κοινωνικής συνοχής των ΡΟΜΑ στην Διοικητική περιοχή της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, οφείλουμε να επισημάνουμε τα εξής:

Η Ελληνική Πολιτεία έχει καθορίσει τους εθνικούς στόχους για τις ομάδες που μειονεκτούν, περικλείοντας διατάξεις περί θετικών δράσεων (οδηγία 2000/43/ΕΚ «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής», όπως ενσωματώθηκε στην Εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3304/2005) και καθόρισε την «Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ 2015-2020».

Περαιτέρω,

Στην παράγραφο **4 του άρθρου 21 του Συντάγματος** ορίζεται ότι «η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας από το Κράτος» σε συνδυασμό με το άρθρο **75 του Κώδικα Δ.Κ.Κ. στο Ν. 3463/2006** ορίζεται η αρμοδιότητα των Δήμων, περί στήριξης οικονομικά αδύνατων δημοτών «με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης...» κλπ.

Στις παραγράφους **1 έως 4 του άρθρου 24 του Συντάγματος** περί προστασίας φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ορίζονται οι Κρατικές υποχρεώσεις, η δυνατότητα χαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων, η νομοθετική δυνατότητα αναγνώρισης ως οικιστικής μιας περιοχής κλπ. Ακολούθως πρέπει να επισημανθούν ζητήματα που άπτονται θεσμικών νομοθετικών προβλημάτων (αριθ. 13 Ν. 1734/1987 «περί παραχώρησης δασικών εκτάσεων»), που πιθανά θα έδιναν τη δυνατότητα στους ΟΤΑ της επίλυσης του σημαντικότερου ζητήματος οικιστικής εγκατάστασης των ευπαθών ομάδων πληθυσμού στη βάση του υφισταμένου σχεδιασμού.

Επιπροσθέτως,

Στις παραγράφους 1 και 2 του **άρθρου 102 του Συντάγματος** ορίζεται ότι «Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Ο.Τ.Α. Υπέρ των Ο.Τ.Α. συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων (.....). Οι Ο.Τ.Α. έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει».

Επίσης στο πρώτο μέρος του **N. 3852/10** «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*» ορίζεται ότι οι Δήμοι συγκροτούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (N. 1850/89).

Με βάση το **άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων** «*οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας*».

Συνεπώς η κύρια αποστολή των Δήμων ρυθμίζεται από τις παραπάνω διατάξεις και εξειδικεύεται με άλλα άρθρα του Συντάγματος, του Ν. 3852/2010 και του Κ.Δ.Κ., κυρίως αυτά που έχουν σχέση με τις αρμοδιότητες, τα αιρετά όργανα και την οργάνωση και λειτουργία τους.

Θα έπρεπε να επισημανθεί επίσης, ότι για την **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων**, όπως άλλωστε και στις υπόλοιπες Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις, και σχετικά με τους καταυλισμούς ΡΟΜΑ στη Διοικητική της Περιοχή ισχύουν τα εξής:

«α. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία στις (αιρετές) Περιφέρειες με βάση το ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) δεν έχει ανατεθεί καμία αρμοδιότητα όσον αφορά το ζήτημα της στέγασης και των συνθηκών διαβίωσης των τσιγγάνων.

β. Η αρμοδιότητα έκδοσης πρωτοκόλλων κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών επί κοινόχρηστων χώρων ανήκει στην **Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου** και εκτελούνται με ευθύνη και απόφαση της Γενικής Γραμματείας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ιονίων Νήσων.

γ. Η αρμοδιότητα καθορισμού χώρου εγκατάστασης μετεγκατάστασης των τσιγγάνων, ανήκει αποκλειστικά στο **οικείο Δημοτικό Συμβούλιο** και σε περίπτωση αδράνειας ή αδυναμίας να υποδείξει χώρο εγκατάστασης, αποφασίζει προς τούτο και υποδεικνύει τον χώρο η αρμόδια Διεύθυνση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι άξονες και τα μέτρα του Στρατηγικού Σχεδίου, μαζί με τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης και τους αντίστοιχους γενικούς στόχους. Η παρουσίαση αυτή είναι ενδεικτική με την έννοια ότι είναι δυνατό είτε να εξειδικευτεί περισσότερο π.χ. ένας γενικός στόχος να περιλαμβάνει περισσότερα μέτρα είτε να παραμείνει στη λογική ένα ζήτημα = ένας στόχος = ένα μέτρο.

Στη φάση του επιχειρησιακού προγραμματισμού τα μέτρα θα εξειδικευτούν με τις δράσεις, οι οποίες αφορούν ενέργειες και έργα που θα υλοποιηθούν από τις υπηρεσίες και τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και των Δήμων, για να υλοποιηθούν οι γενικοί στόχοι και να επιλυθούν τα αντίστοιχα κρίσιμα ζητήματα. Συνεπώς κάθε μέτρο αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο δράσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη ενός στόχου. Τα μέτρα αναφέρονται σε μία αρμοδιότητα ή ομάδα συναφών αρμοδιοτήτων των Δήμων ή αφορούν ένα τομέα πολιτικής με περισσότερες αρμοδιότητες. Σε κάθε περίπτωση ακολουθούν την τομεακή ταξινόμηση των αξόνων στους οποίους εντάσσονται.

Στους επόμενους **πίνακες** έχουν καταχωρηθεί ενδεικτικές δράσεις σε κάθε Μέτρο, για να γίνει σαφές το περιεχόμενο τους και κατανοητή η κατανομή των αρμοδιοτήτων και των πολιτικών της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων σε καθένα. Επισημαίνεται κυρίως **η πολιτική επιδότησης ενοικίου** ως η πλέον ενδεδειγμένη παρέμβαση για τη στεγαστική αποκατάσταση, εναρμονισμένη με τις αρχές του παρόντος Σχεδίου.

Έμμεσα επίσης φαίνονται οι δημοτικές υπηρεσίες που θα αναλάβουν να υλοποιήσουν μεμονωμένα ή από κοινού συγκεκριμένες δράσεις. Οι συζητήσεις στα αιρετά όργανα και οι διαδικασίες διαβούλευσης θα διευκολυνθούν σημαντικά με τα στοιχεία που ακολουθούν:

Ελλείπει υποδομών ικανών και επαρκών για την ΑΜΕΣΗ φιλοξενία του πληθυσμού των ΡΟΜΑ (τόσο οι Δήμοι αναφοράς όσο και Περιφέρεια δεν

διαθέτουν ανάλογες στεγαστικές υποδομές), η άμεση λύση πρέπει να αναζητηθεί στη στήριξη των οικογενειών ΡΟΜΑ προκειμένου με τη βούλησή τους και τη συναίνεσή τους **να στεγαστούν σε μισθωμένες κατοικίες**, λαμβάνοντας μηνιαία επιχορήγηση για το μίσθωμα για χρονικό διάστημα maximum 5 ετών, κυρίως με τη συνδρομή των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων.

Προκειμένου να ταξινομηθούν οι στεγαστικές ανάγκες των οικογενειών των ΡΟΜΑ και κατά συνέπεια να προσδιοριστεί το ύψος της επιχορήγησης ενοικίου, καταγράφονται παρακάτω τα επίσημα δεδομένα για τον χαρακτηρισμό μιας κατοικίας ως ικανοποιητικών προς στέγαση, όπως προκύπτουν από τους Δείκτες συνθηκών Διαβίωσης της Ελληνικής Στατιστικής και της Ευρωπαϊκής στατικής υπηρεσίας (European Union - Statistics on Income and Living Conditions - SILC)¹⁶.

Συγκεκριμένα μεταξύ των δεικτών διαβίωσης που εκτιμώνται και λαμβάνονται υπόψη στις έρευνες SILC ως προς τα χαρακτηριστικά της κατοικίας των νοικοκυριών, αποτυπώνονται οι συνθήκες α) ως προς τη στενότητα χώρου και β) ως προς τις βασικές ανέσεις των κατοικιών.

Συνθήκες	Κριτήρια
Ένα μέλος θεωρείται ότι έχει στενότητα χώρου εάν το νοικοκυριό του δεν έχει στη διάθεσή του:	<ul style="list-style-type: none"> • ένα δωμάτιο για το νοικοκυριό • ένα δωμάτιο για κάθε ζευγάρι • ένα δωμάτιο για κάθε άγαμο μέλος ηλικίας 18 ετών και άνω • ένα δωμάτιο για δυο άγαμα μέλη του νοικοκυριού του ίδιου φύλου ηλικίας 12 έως 17 ετών • ένα δωμάτιο για κάθε άγαμο μέλος διαφορετικού φύλου ηλικίας 12 έως 17 ετών • ένα δωμάτιο για κάθε δύο μέλη ηλικίας κάτω των 12 ετών
Ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι έχει έλλειψη βασικών ανέσεων της κατοικίας, εάν έχει:	<ul style="list-style-type: none"> • Διαρροή στη στέγη, υγρασία στους τοίχους, στα πατώματα, στα θεμέλια ή υπάρχουν σάπιες κάσες στα παράθυρα ή σάπια πατώματα • Σκοτεινά δωμάτια • Εξωτερική τουαλέτα

¹⁶ Για το 2011 η έρευνα διενεργήθηκε με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου με αριθ. 1177/2003.

Σχετικά με τον πληθυσμό στην **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων** που βρίσκεται σε πλήρη αδυναμία στέγασης εξ ιδίων πόρων και σε άμεση απειλή για την υγεία των μελών του και τη δημόσια υγεία, και διαβιούν σε καταυλισμούς, **καταγράφονται 100 οικογένειες επιλέξιμες για επιχορήγηση ενοικίου στα διοικητικά όρια των δήμων Κέρκυρας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου και Λευκάδας.**

Το ύψος των μισθωμάτων για την επιχορήγηση ενοικίου θα διαμορφωθεί σύμφωνα με τα μέλη κάθε οικογένειας και τη διάρθρωσή τους, καθώς και τη χρηματοδοτική ικανότητα του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ευρ. Επιτροπής «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020» **(COM 2011/173)**.

«Κατά την ανάπτυξη των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν υπόψη τις ακόλουθες προσεγγίσεις:

- *Να διαθέσουν ένα **επαρκές ποσό χρηματοδότησης από τους εθνικούς προϋπολογισμούς**, το οποίο πρέπει να ενισχύεται, όπου χρειάζεται, από τη διεθνή χρηματοδότηση και τη χρηματοδότηση της ΕΕ.»*

Συνεπώς στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και της διακριτικής ευχέρειας της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι άμεσες δράσεις στεγαστικής συνδρομής, καθόσον συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι ασφάλειας και υγείας, μπορούν να περιλαμβάνουν την οικονομική ενίσχυση της πολιτείας προς τον σκοπό της εγκατάστασης της ομάδας στόχου σε κατοικίες με ευθύνη των ίδιων των οικογενειών των ΡΟΜΑ και συγκεκριμένα την επιχορήγηση του ενοικίου τους για ένα βραχύ χρονικό διάστημα έως την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του ζητήματος σε επίπεδο περιφέρειας και την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον και προκειμένου να αμβλυνθούν κοινωνικές αναστολές ή αποκλεισμοί, ο Δήμος αναφοράς δια των ειδικευμένων στελεχών του, δύναται να συνεισφέρει στην αμοιβαία κοινωνική κατανόηση για την αντιμετώπιση του ζητήματος, παρέχοντας κάθε νόμιμη και δυνατή βοήθεια και στήριξη.

Δεδομένου του ιδιαίτερα βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα ανάληψης τέτοιας δράσης για τον πληθυσμό ΡΟΜΑ της περιοχής αναφοράς (επιχορήγηση ενοικίου σε κατοικίες το μέγιστο 5 έτη) και λαμβάνοντας υπόψη τα

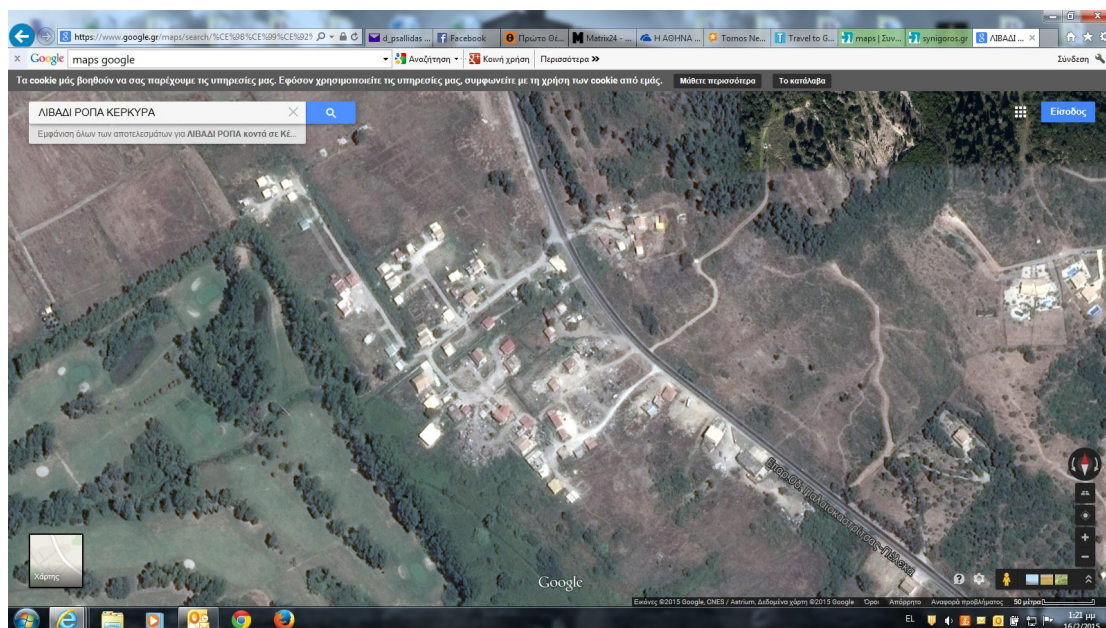
παρόμοια κόστη σε άλλες δράσεις στεγαστικής αποκατάστασης, **προτείνεται η κάλυψη του ενοικίου των 100 κατοικιών μέχρι το 2020 σε ποσό που θα προσδιορίζεται ανάλογα με το μέγεθος κάθε νοικοκυριού.**

Αποτελεί κρίσιμο παράγοντα η επίτευξη του Εθνικού και Περιφερειακού Στρατηγικού στόχου της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά, με την αρμονική συνύπαρξη όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις και φυλετικούς διαχωρισμούς. Σε όσους από τους ωφελούμενους του παρόντος σχεδίου δε θεωρείται ως δόκιμη η επιλογή της κάλυψης των στεγαστικών αναγκών μέσω της επιδότησης ενοικίου, θα προταθεί, με τη συνδρομή της αρμόδιας Δημοτικής Αρχής, η λύση της μετεγκατάστασης τους σε ασφαλέστερη περιοχή.

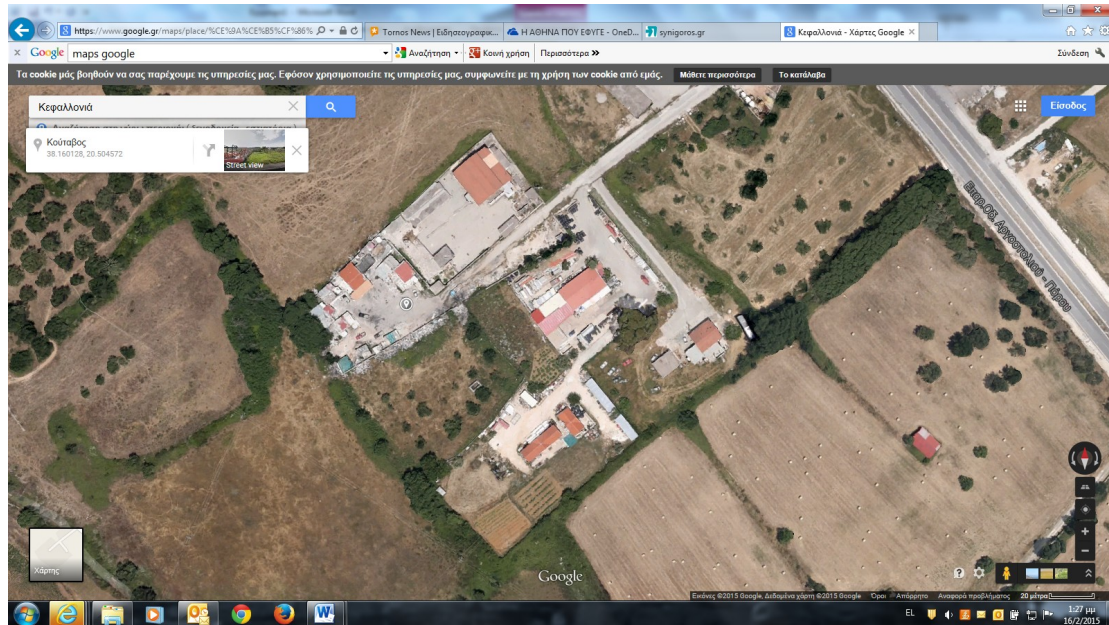
Επιπρόσθετα όμως, καταγράφεται ως επιτακτική η επιλογή της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης αλλά και συμπληρωματικά της στέγασης τόσο στην περίπτωση που δεν έχει αποδοχή το μέτρο της επιδότησης ενοικίου στους καταυλισμούς του δήμου Κέρκυρας, Λευκάδας και Ζακύνθου, αλλά και για τις υπάρχουσες οικογένειες που διαβιούν σε σπίτια μέσα στους καταυλισμούς. Η βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών και η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου κρίνεται επιβεβλημένη, λόγω των κακών συνθηκών διαβίωσης και των πολύ μεγάλων ελλείψεων σε βασικά δημόσια αγαθά που δημιουργούν συνθήκες μόνιμης απειλής για τον πληθυσμό και εντείνουν την περιθωριοποίηση του

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αναλύονται στους πίνακες που ακολουθούν και επισυνάπτονται ως παράρτημα του επιχειρησιακού σχεδίου.

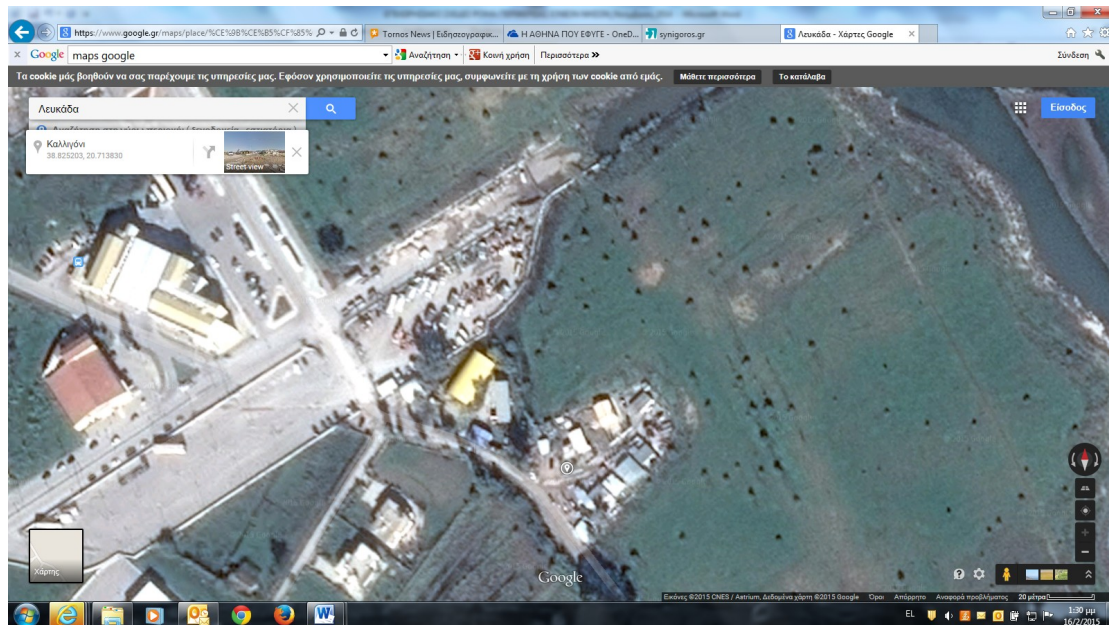
ΛΙΒΑΔΙ ΡΟΠΑ ΚΕΡΚΥΡΑ

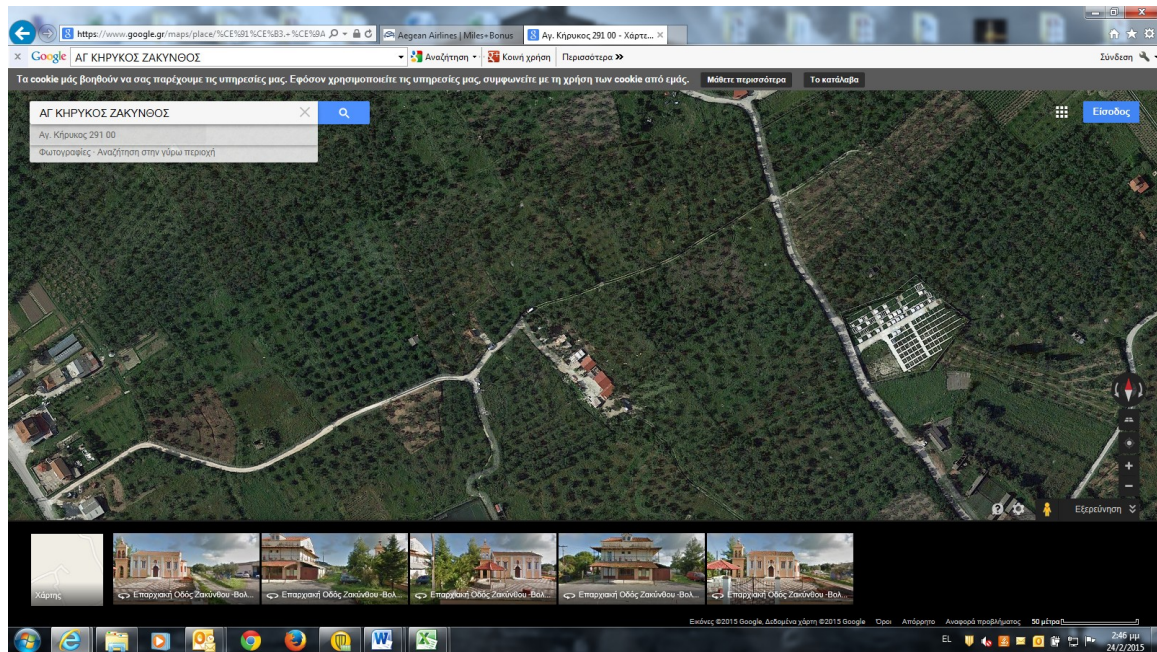
ΚΡΑΝΙΑ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ

ΛΕΥΚΑΔΑ

ΑΓ. ΚΥΡΥΚΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Παράρτημα